ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS
JANUÁR 1994
ROČNÍK 2

BIATEC

1

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA

VÝZNAMNÉ UDALOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA V ROKU 1993

Prezident Slovenskej republiky Michal Kováč odovzdal do rúk novovymenovaného guvernéra NBS Vladimíra Masára menovací dekrét

Guvernér NBS Vladimír Masár a viceguvernér NBS Marián Tkáč, krátko po prevzatí dekrétov

Národná banka Slovenska začala svoju činnosť dňa 1. januára 1993

Dňa 18. mája 1993 zavítal na oficiálnu návštevu Národnej banky Slovenska prezident republiky Michal Kováč

Plnenie menového programu NBS bolo predmetom rozhovorov počas návštevy misie Medzinárodného menového fondu (23. november 1993) v centrálnej emisnej banke SR. Za Národnú banku Slovenska viedol rokovanie jej guvernér Vladimír Masár, za misiu Medzinárodného menového fondu jej vedúci Emmanuel Zervoudakis

Obsah

Prvý rok činnosti Národnej banky Slovenska 2

Tolerancie pri tlači bankoviek 6

Slovenský kapitálový trh z pohľadu investičnej spoločnosti 9

Analýza kapitálového trhu SR 11

Agentúra ako nadácia 19

Informatika v Národnej banke Belgicka 22

Vzdelávanie v súvislostiach riadenia 25

Význam etiky v bankovníctve 26

Nie dary, ale pomoc 28

Contents

First Year Activities of the National Bank of Slovakia 2

Tolerances in the Printing the Banknotes 6

Slovak Capital Market as Seen by Investment Company 9

An Analysis of the Slovak Capital Market 11

Agency as a Foundation 19

Information Technology in the National Bank of Belgium 22

Training in Management Relationships 25

Recognising Ethics in Banking 26

Not Gifts but Assistance 28

Inhalt

Das erste Jahr der Nationalbank der Slowakei 2

Toleranzen in Druck der Banknoten 6

Slowakischer Kapitalmarkt aus Gesichtspunkt der Investitionsgesellschaft 9

Analyse des Kapitalmarktes in der SR 11

Agentur als eine Stiftung 19

Informatik in der Nationalbank der Belgien 22

Fortbildung im Wirkungsbereich des Managements 25

Bedeutung der Ethik im Bankwesen 26

Keine Geschenke, sondern Unterstützung 28

BIATEC
odborný bankový časopis

január 1994

vydavateľ:
Národná banka Slovenska

Redakčná rada:
Ing. Marián Tkáč,CSc.(predseda), Ing. Jozef Kreutz, Ing. Štefan Králik, Ing. Monika Siegelová, Mgr. Soňa Babincová, Ing. František Szikhart, Ing. Rudolf Autner, Ing. Adam Celušák, CSc., Ing. Vladimír Valach, Ing. Miroslav Littmann, Elena Ondriašová, Ing. Gabriela Miklošová, Ing. Egon Hlavatý, DrSc., Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.

Redakcia:
šéfredaktorka
Mgr. Soňa Babincová
zástupkyňa šéfredaktorky
Ing. Alica Polónyiová
odborná redaktorka
PhDr. Ľubica Petrovičová
výtvarná redaktorka
Katarína Krošláková

Adresa redakcie:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 818 54 Bratislava
tel.: 210 3400, 210 3034, 210 4406
fax: 210 3035

Bežný účet NBS Bratislava:
916-67288-002/0720

Ročné predplatné: 72 Sk

Tlač a distribúcia:
VORX, spol. s r. o.
Iljušinova 2
851 01 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:
7. 1. 1994

Dátum vydania: 21. 1. 1994

Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľstvom pôšt Bratislava pod. č. 830 zo dňa 16. 3. 1993

Registračné číslo:
MK SR 698/92

1. strana obálky:
Priestory pobočky VÚB, a.s., Bratislava-centrum

PRVÝ ROK ČINNOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA

Ing. Marián Tkáč, CSc.
viceguvernér Národnej banky Slovenska

Keď 18. novembra 1992 Slovenská národná rada prijala zákon o Národnej banke Slovenska, práce na jej príprave už boli v plnom prúde. Napriek tomu však do začiatku činnosti emisnej banky nového štátu chýbalo už len niekoľko týždňov a iba optimisti verili, že 1. januára 1993 banka začne plniť svoje úlohy tak, ako každá iná centrálna banka vo svete. Ukázalo sa, že títo optimisti mali pravdu. Naša národná banka prvým pracovným dňom nového roku začala plniť svoje základné funkcie. Naše dealingové pracovisko uskutočnilo niekoľko terminovaných platieb a tým sme začali plniť svoje funkcie aj vo vzťahu k zahraničiu.

Dňa 1. januára 1993 vstúpila do platnosti dohoda o menovej spolupráci medzi Českou republikou (ďalej ČR) a Slovenskou republikou (ďalej SR) a na území oboch nových štátov ešte platila spoločná mena. Na zabezpečenie jej fungovania bol zriadený menový výbor, v ktorom boli traja predstavitelia Českej národnej banky (ďalej ČNB) a traja predstavitelia Národnej banky Slovenska (ďalej NBS). Výbor sa však zišiel iba dvakrát, a to v priebehu januára v Brne a Smoleniciach. Život ukázal, že úzka menová spolupráca medzi ČR a SR nebola perspektívna, a tak sa 8. februára 1993 slovenská a česká mena oddelili.

Prvé zasadnutie bankovej rady sa uskutočnilo 6. januára 1993. Najvyššia menová inštitúcia Slovenska na tomto zasadnutí schválila uplatňovanie menových nástrojov na rok 1993, rozhodla o postupe na rokovaniach s ČNB a vytvorila základy ďalšej činnosti NBS.

Prvým výraznejším úspechom našej národnej banky bola pokojná menová odluka, tzv. kolkovanie bankoviek, ktoré sme zvládli na dobrej technickej i organizačnej úrovni. Slovenská koruna tak začala svoj vlastný život zásadne ovplyvňovaný najmä národnou bankou, ktorá podľa zákona dbá o stabilitu meny. Pravda, nielen národná banka, ale aj vláda, podnikatelia, občania i zahraničie - to sú všetko subjekty, ktoré majú vplyv na slovenskú korunu. Očakávané zníženie kurzu slovenskej koruny voči voľne vymeniteľným menám sa ukázalo ako nevyhnutné, a tak sme 10. júla 1993 pristúpili k 10 % devalvácii. Tento krok si vyžiadal vývoj devízových rezerv od začiatku roka, vývoj platobnej a obchodnej bilancie, ale aj očakávania podnikateľov. Pravdaže, devalvácia sa uskutočnila v súlade s odporúčaním misie Medzinárodného menového fondu a bola v určitom zmysle predpokladom poskytnutia prvej pôžičky typu STF vo výške 90 mil. USD našej republike. Mnohé centrálne banky prijali tento náš krok veľmi pozitívne. Na neformálnom stretnutí guvernérov členských bánk Banky pre medzinárodné zúčtovanie (BIS) v Bazileji ocenili náš krok ako odvahu konať a smerovanie k trhu.

Tento krok súčasne vytvoril predpoklady na vstup Slovenska na zahraničné kapitálové trhy. Začiatkom septembra sme umiestnili prostredníctvom japonskej spoločnosti Nomura International plc. u investorov v Európe a Ázii prvú emisiu našich cenných papierov v hodnote 240 mil. USD, čím sme na jednej strane zásadne zvýšili devízové rezervy našej národnej banky, a na druhej strane preukázali pred svetom, že sme v podstate len tretím štátom z bývalého komunistického bloku, ktorému sa podarilo preniknúť na zahraničné kapitálové trhy (po ČR a Maďarsku).

Prvý rok existencie banky teda možno hodnotiť ako úspešný. Kým na konci roku 1992 pracovalo pre SR v bývalom hlavnom ústave ŠBČS okolo 120 pracovníkov, na konci roku 1993 ich bolo v ústredí viac ako 530 a v pobočkách NBS ďalších dvesto. Tento počet svedčí o tom, akým zásadným dynamickým vývojom prešla naša banka. Podarilo sa nám vybudovať - možno povedať na zelenej lúke - nové úseky a odbory, ako je zahraničný úsek, odbor štatistiky, dealingové pracovisko a ďalšie. Začali sme sa starať o svoje devízové rezervy, tvoriť menovú politiku, menové programy, začali sme uplatňovať menové nástroje v rámci bankových obchodov. Postupne sme sa tak stali bankou, ktorá zabezpečuje rovnaké činnosti ako každá iná centrálna banka vo svete. Nielen predseda slovenskej vlády ocenil krátkosť času, v ktorom sa podarilo vybudovať našu centrálnu banku, ale všímajú si to aj v zahraničí.

Pri hodnotení činnosti našej banky v prvom roku jej pôsobenia nemožno nevidieť aj niektoré problémy, s ktorými sme sa stretávali a s ktorými sa dodnes stretávame. V zásade sme sa však nedopustili takých chýb alebo nedostatkov, ktoré by narušili menovú stabilitu alebo negatívne ovplyvnili ekonomickú situáciu Slovenska. Práve naopak, misie Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky počas celého roku konštatovali, že práve národná banka zachránila Slovensko pred najhorším. A ak sa nesplnili očakávania tých, ktorí nepriali samostatnému Slovensku a očakávali výraznejší ekonomický krach, je to aj zásluha našej banky.

Jednoročné obdobie je dosť krátky čas na bilancovanie všetkých detailov činnosti našej banky. Až určitý časový odstup ukáže, čo z našich činov pretrvá a čo upadne do zabudnutia. Aj veľké mestá nadobúdajú svoj typický tvar až pri pohľade z výšky alebo z diaľky. Na takýto pohľad na začiatky činnosti našej banky - s pokojom a z určitej vzdialenosti - však zatiaľ niet času. Napriek tomu si myslím, že naša práca nebola zbytočná a že na začiatku roku 1994 sme pripravení pokračovať vo vytýčenej línii - byť stabilizujúcim faktorom slovenskej spoločnosti.

Čo sa týka vonkajších prejavov našej činnosti, myslím, že prevažná väčšina slovenskej spoločnosti pozitívne prijala ukončenie emisie nových slovenských bankoviek a mincí, ako aj emisiu pamätných mincí hneď v prvom roku našej činnosti. Je to zásluha kolektívu pracovníkov, ktorý je schopný pracovať na vysokej profesionálnej úrovni a plniť svoje základné poslanie.

Z VEDENIA NBS

❑ Členovia Direktória Národnej banky Slovenska na svojom 29. zasadnutí (december 1993) posúdili návrh Bankového zúčtovacieho centra Slovenska, a. s., na zriadenie integrovanej siete pre platobné karty. Predmetom tohto návrhu je vytvoriť nový systém, ktorý by pomohol zaviesť jednotný systém využívania platobných kariet na celom Slovensku. Direktórium túto myšlienku podporilo, ale neodporúčalo realizovať ju v krátkom čase. Dôvodom je snaha netrieštiť záujmy clearingového centra na ďalšie podnikateľské aktivity, ale zamerať jeho pozornosť na ďalšie skvalitňovanie a zrýchľovanie platobného styku.

Na rokovaní sa posúdil tiež postup NBS pri zriaďovaní regionálne rozšírenej pobočkovej siete prostredníctvom expozitúr. K týmto otázkam sa vyjadrili predovšetkým riaditelia krajských pobočiek v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach, ktorí vykonali pri zriaďovaní pobočiek NBS najväčší kus práce. Od mája 1993 sa vybudovalo na celom území Slovenska 12 expozitúr. Národná banka Slovenska tak koncom uplynulého roka mohla prevziať veľkú časť korešpondenčného styku s klientmi od pobočiek Všeobecnej úverovej banky, a. s., ktorá dovtedy vykonávala viaceré činnosti pre NBS.

Hlavným bodom rokovania bolo posúdenie návrh u menového programu NBS na rok 1994.

❑ 30. rokovanie Direktória Národnej banky Slovenska posúdilo a odsúhlasilo návrhy na nové menové nástroje pre rok 1994. Systém menových nástrojov aj napriek získaným skúsenostiam netvorí jednoznačný ucelený a nemenný celok. Vyznačuje sa rozšíreným menovým inštrumentáriom, ktoré zvýrazňuje trhové parametre. Výrazne prevažujú nepriame menové nástroje, ako napríklad úrokové sadzby centrálnej banky, systém refinancovania, povinné minimálne rezervy, operácie na voľnom trhu a swapové operácie. Priamym menovým nástrojom sú len úverové limity a tie majú záväzný charakter len v bankách, vrátane pobočiek zahraničných bánk s rozsahom úverových aktív presahujúcich 20 miliárd korún.

Direktórium schválilo pracovný predpis NBS „Ročná účtovná uzávierka za rok 1993 v NBS" a situačnú správu o menovom vývoji Slovenskej republiky za október 1993.

❑ Direktórium NBS na svojom 31. zasadnutí prerokovalo správu o menovom vývoji v SR za 1. až 3. štvrťrok 1993. V ekonomicko-politických podmienkach bol menový vývoj v tomto období relatívne stabilný a výrazne prispel k celkovej makroekonomickej stabilite Slovenskej republiky. Direktórium odporučilo predložiť túto správu na rokovanie Bankovej rady NBS a po jej schválení ju uverejniť v prostriedkoch masovej komunikácie.

Direktórium tiež prerokovalo a schválilo návrh tlače a razby slovenských peňazí v roku 1994. V roku 1994 nie je potrebná dotlač bežných bankoviek, pretože v zásobách je ich dostatok. Plánuje sa však emisia nových bankoviek v nominálnej hodnote 5000 Sk a 200 Sk. Ráta sa s tým, že tieto nové bankovky sa dostanú do obehu v 3. štvrťroku 1994.

-IP-

Záber zo slávnostného vztýčenia vlajky s logom NBS na budove ústredia Národnej banky Slovenska v Bratislave pri príležitosti prvého výročia jej vzniku.

MENOVÝ PROGRAM NBS NA ROK 1994

Dňa 22. decembra 1993 sa uskutočnilo stretnutie najvyšších predstaviteľov Národnej banky Slovenska a komerčných bánk. Cieľom tohto stretnutia bola informácia o menovom programe a menových nástrojoch NBS na rok 1994.

Menovému programu na rok 1994, jednotlivým menovým nástrojom, ako aj ďalším aktuálnym otázkam menovej politiky bola venovaná aj tlačová konferencia NBS, ktorá sa uskutočnila v ten istý deň v popoludňajších hodinách. NBS na tlačovej konferencii reprezentoval jej guvernér Vladimír Masár, viceguvernéri Marián Tkáč a Marián Jusko, vrchná riaditeľka Elena Kohútiková, vrchná riaditeľka Anna Pastuchová, vrchný riaditeľ Ján Mathes a riaditeľ menového odboru Štefan Adamec.

Menový program NBS na rok 1994 je postavený na dvoch nosných ideách. Po prvé, vychádza z úvahy o potrebe náročného protiinflačného programu zabezpečujúceho menovú stabilitu a po druhé, snaží sa realisticky oceniť súčasný stav ekonomiky SR a jej možný národohospodársky a menový vývoj v nadchádzajúcom roku. V súlade s týmito ideami je kvantifikovaný týmito predpokladmi: vývoj HDP -2 - 0 %, vývoj inflácie 10-13,2 %, deficit ŠR 14-18 mld. Sk, vzrast devízových rezerv 500 mil. USD.

Na základe týchto predpokladov sa očakáva ročná dynamika peňažnej zásoby M2 13,2 %, t. j. nárast peňažnej zásoby z hodnoty 241,4 mld. Sk na 273,3 mld. Sk. Druhá rozhodujúca veličina menovej politiky NBS - úvery podnikom a domácnostiam - pri ročnej dynamike 6 % narastie z hodnoty 265,0 mld. Sk na 280,8 mld. Sk. Tento šestnásťmiliardový nárast úverov predstavuje určité obozretné minimum úverovej politiky NBS a súvisí s plnením rozpočtu. Ak vláda udrží rozpočet, NBS úmerne uvoľní úverovú politiku.

Menový program NBS prijíma a podporuje rozpočtovú politiku vlády SR na rok 1994 a je mimoriadne náročný. Argumentom v prospech tejto náročnosti a podpory je potreba ekonomickej stability. NBS bude veľmi pozorne sledovať konkrétny ekonomický vývoj a primerane reagovať na možné odchýlky vo vývoji menových predpokladov.

HLAVNÝ CIEĽ - SPOKOJNOSŤ KLIENTA

Dňa 14. decembra 1993 sa konala prvá prezentačná konferencia IRB, a.s. Prezident banky Ing. Jozef TKÁČ so svojimi spolupracovníkmi vrcholového manažmentu oboznámil novinárov s doterajšou činnosťou banky, ako aj s jej ďalšími aktivitami.

Po ťažkých začiatkoch (27. 2. 1992 - vznik banky) pôsobí dnes v 45 miestach na Slovensku, s hlavnými pobočkami v Bratislave, Nitre (prvá pobočka vôbec), Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach. IRB, a.s., poskytuje svojim klientom doma i v zahraničí komplexné služby s určitou špecializáciou na investičné bankovníctvo.

Najzávažnejší problém, ktorý v bankovníctve je, problém platobného styku, vyriešila IRB, a. s., zavedením nového moderného integrovaného systému PROFILE, ktorý dodáva firma DIGITAL a softwarovo je vybavený americkou firmou SANCHEZ.

Obsahuje rádovo 15 tisíc funkcií. Systém nie jednoduchý, ani tak bežný vo svete, bol v IRB, a. s., implementovaný veľmi rýchlo a koncom roka tak mohla banka odísť zo systému ABO.

V zahraničnom platobnom styku má IRB, a.s., nadviazané korešpondenčné vzťahy s viac ako sto bankami na celom svete, pričom sa táto sieť neustále rozširuje. Čiastočne je riešený systémom PROFILE, ale v najbližšom období by mal byť napojený na medzinárodný systém SWIFT. Platobné operácie do i zo zahraničia realizuje v 14-tich meniteľných menách a ECU.

Svoje aktivity začala banka so základným kapitálom 500 mil. Kčs, ktorý bol koncom roka navýšený o 150 mil. Sk. Koncoročná bilancia dosiahla objem 44,870 mld. Sk, z toho úverové portfólio predstavuje 38,328 mld. Sk.

IRB, a.s., má záujem neustále zvyšovať kvalitu obsluhy klientov komplexnosťou poskytovaných služieb, kvalifikovanosťou i ochotou personálu, a tak sa dostať na úroveň bánk nielen v Európe, ale aj vo svete. O kvalifikovanosti pracovníkov tejto banky však nemôžeme pochybovať už ani dnes, pretože licencia makléra 001 patrí práve ich pracovníkovi.

- PE-

NOVÁ POBOČKA VÚB, A. S.

Za prítomnosti zástupcov mesta, niektorých klientov a ďalších pozvaných hostí dňa 3. decembra 1993 predstavitelia Všeobecnej úverovej banky, a. s., slávnostne otvorili nové priestory pobočky na Gorkého ulici 9.

Budova, v ktorej sídli nová pobočka, má zaujímavú históriu. Pôvodne patrila rodine Pálfiovcov, no bola v takom stave, že v roku 1942 Mestský notársky úrad v Bratislave nariadil jej vtedajšiemu majiteľovi starú budovu demolovať a postaviť novú. Zo zbúraného domu sa dodnes zachoval reliéf rodinného erbu Pálfiovcov, ktorý je zabudovaný vo dvore budovy na úrovni 1. poschodia. Výstavbu novej trojpodlažnej budovy realizovala v rokoch 1942-1944 na základe projektovej dokumentácie prof. Ing. arch. Emila Belluša Slovenská hypotečná a komunálna banka.

„Peniaze nemajú oči, a predsa vidia, nemajú uši, a predsa počujú, nemajú nohy, a predsa bežia - preto chceme, aby nás vaše peniaze videli, počuli a prišli k nám, aby sme sa mohli o ne starať a pracovať s nimi" - týmito slovami ukončil svoj slávnostný prihovor Ing. Norbert Tenczer, riaditeľ pobočky Bratislava - centrum. Slová skutočne výstižné, vhodné do exkluzívnych reprezentačných priestorov novej pobočky. Ak banka so zvučným menom investuje do priestorového vybavenia v centre mesta, potom sa jej investícia zaiste vráti aj v podobe zaujímavej klientely.

Slávnostné prestrihnutie pásky. Vpravo Ing. Ján Janšta, viceprezident VÚB, a. s., vľavo Ing. Norbert Tenczer, riaditeľ pobočky Bratislava - centrum.

ASOCIÁCIA BÁNK A POISŤOVNÍ BILANCOVALA

Koncom roku 1993 zasadal už po druhýkrát najvyšší orgán Asociácie bánk a poisťovní (ABP) - zhromaždenie členov. Rokovanie, ktorému predchádzalo zasadnutie Predsedníctva ABP, sa uskutočnilo vo Všeobecnej úverovej banke, a.s., za účasti väčšiny predstaviteľov členských bánk a poisťovní.

Program sa orientoval na aktuálne otázky bánk a poisťovní. Zasadnutie otvoril a viedol generálny riaditeľ SŠTSP, š.p.ú., Ing. Alojz Ondra, prezident asociácie, ktorý v úvode pozitívne hodnotil jej činnosť v roku 1993.

Asociácia prerokovala a schválila Hlavný strategický plán činnosti ABP. Vychádza zo súčasného reálneho stavu a rámcovo stanovuje hlavné úlohy, ciele, metódy práce, ktorými chce podporovať a chrániť záujmy svojich členov a pomáhať pri riešení spoločných aktuálnych problémov. Dôležitú úlohu pri realizácii cieľov asociácie má sedem stálych pracovných komisií, ktoré tvoria významní odborníci členských bánk a poisťovní.

Zámery, zakotvené v strategickom pláne, tvoria základ pre rozpracovanie a určenie konkrétnych operatívnych úloh asociácie v najbližšom období. Aj z toho dôvodu, ale najmä vzhľadom na formovanie sa novej samostatnej slovenskej asociácie poisťovní sa prerokovala aj otázka ďalšieho členstva dvoch zakladajúcich členov asociácie - Slovenskej poisťovne, a. s., a Kooperatívy, družstevnej poisťovne, a. s. Zhromaždenie členov poverilo prezidenta asociácie prerokovať túto otázku s kompetentnými zástupcami poisťovní. Dôvera bánk a poisťovní voči verejnosti je ich hlavným aktívom. Preto v sektore bánk a poisťovní je zachovanie a dodržiavanie určitých etických zásad principiálnou otázkou. Od nej závisí ich dobré meno. Členovia asociácie preto pristúpili k formovaniu a definovaniu základnej normy správania sa bánk, poisťovní a ich pracovníkov voči verejnosti, vo vnútorných, ako i vonkajších vzťahoch - Kódexu bankovej etiky. Dvadsaťpäť členov asociácie tento návrh na svojom zasadnutí schválilo. Asociácia uzatvorila dohodu o spolupráci s Bankovní asociací Praha, pripravená je Dohoda o zásadách spolupráce s Národnou bankou Slovenska, pracuje sa na Dohode o spolupráci s policajným prezídiom v Bratislave v súvislosti s poskytovaním niektorých informácií bankám a poisťovniam v záujme zabránenia kriminality a tiež na Dohode o spolupráci bánk v konkurznom, osobitne dohadovacom konaní.

Aktivita asociácie sa zameriavala i na legislatívnu činnosť, v rámci ktorej sa pripomienkovali všetky najdôležitejšie právne úpravy týkajúce sa peňažníctva. Pri zabezpečovaní svojej činnosti asociácia úzko spolupracuje s poradcami programu PHARE.

Ešte pred zasadnutím združenia členov ABP sa osobitná komisia zaoberala návrhom na logo asociácie. Komisiu tvoria odborní pracovníci niektorých bánk a poisťovní. Predsedníctvo prerokovalo vybrané návrhy a najlepší z nich predložilo zhromaždeniu členov na posúdenie. Rokovania asociácie sa zúčastnil aj pán J. H. Baron, poradca NBS pre realizáciu programu PHARE pre bankový sektor a informoval o možnostiach pomoci bankám v rámci tohto medzinárodného podporného programu.

-IK-

Významná medzinárodná obchodná banka

hľadá reprezentanta pre Slovenskú republiku.

Úlohou reprezentanta bude sledovať operácie zastupovanej banky a jej klientely v Slovenskej republike, propagovať a ponúkať služby zastupovanej banky slovenským bankám a pod., finančným inštitúciám, veľkým priemyselným podnikom, obchodným organizáciám a vyhľadávať nové obchodné príležitosti.

Požiadavky na kandidáta: vek do 50 rokov, vysokoškolské vzdelanie, znalosť bankových operácií a operácií zahraničného obchodu, spoľahlivosť a primeraný dynamizmus, znalosť angličtiny a/alebo francúzštiny, vodičský preukaz.

Písomné ponuky s uvedením referencií a životopisom v A/F zasielajte na adresu:

KC spol. s r.o.
P.O.BOX 2
810 00 Bratislava

TOLERANCIE PRI TLAČI BANKOVIEK

Nové slovenské bankovky priťahujú pozornosť. Niekoho zaujíma výtvarná stránka, iného ochranné prvky proti falšovaniu. No sú aj takí, ktorí si bankovky prezerajú podrobnejšie. Porovnávajú ich navzájom a pozastavujú sa hoci aj nad milimetrovými rozdielmi v dĺžke či šírke jednotlivých bankoviek alebo v sútlači jednotlivých tlačových techník. Pretože viaceré otázky sa v tejto súvislosti objavili v tlači a dokonca aj na pôde parlamentu, požiadali sme o ich vysvetlenie riaditeľa emisného odboru Národnej banky Slovenska Ing. Vladimíra Buššu. Na ilustráciu a porovnanie prinášame niekoľko ukážok zahraničných bankoviek. Aj na nich sa vyskytujú odchýlky, ktoré vyplývajú z technológie výroby.

Pri porovnaní dvoch bankoviek rovnakej nominálnej hodnoty sa stáva, že jedna z nich je o milimeter alebo dva väčšia ako druhá. Je to v poriadku?

Áno. Vyhlášky Národnej banky Slovenska č. 179, 209, 218, 228 a 260/1993 Z. z. o vydaní slovenských bankoviek stanovujú v § 2, ods. 1rozmery nových bankoviek, pričom podľa všetkých uvedených predpisov je povolená horná a dolná odchýlka v ich šírke a dĺžke 1,5 mm. To znamená, že ak napríklad bankovka v nominálnej hodnote 100 Sk má byť 71mm široká a 140 mm dlhá, potom zákonnými platidlami v zmysle vyhlášky č. 218/1993 Z. z. sú všetky stokorunové bankovky s minimálnymi rozmermi 69,5 mm x 138,5 mm a maximálnymi rozmermi 72,5 mm x 141,5 mm.

Prečo je rozmerová tolerancia taká veľká?

Je potrebné zdôrazniť, že uvedená rozmerová tolerancia je technologicky nutná. Hárky bankoviek sa rozrezávajú tak, že rezací nôž jedným rezom rozreže naraz niekoľko sto hárkov naložených na seba. Aj keď sú hárky fixované proti posunu veľkou silou, pri enormnom tlaku rezacieho noža nevyhnutne dochádza k určitému nepatrnému postupnému posunu pod sebou ležiacich hárkov. Veľkostný rozdiel medzi prvou a poslednou bankovkou je potom zreteľne viditeľný.

Rezanie hárkov s bankovkami je náročné na presnú ručnú prácu a tým aj na čas. Doslova sa dá hovoriť o úzkom mieste, ktoré ovplyvňuje výrobnú kapacitu mnohých tlačiarní. Bankovky naložené na seba treba po každom reze ručne zrovnať, posunúť o presnú vzdialenosť s toleranciou ±1,5 mm, zafixovať a znovu odrezať. Na jednom hárku je od 28 ks (500 Sk a 1000 Sk) po 60 ks (20 Sk) bankoviek. Pritom sa naraz pri rezaní často manipuluje až so sedemnásť a pol tisíc bankovkami, ktoré sú v jednej dávke pripravenej na rezanie hárkov.

Rozmerová tolerancia ± 1,5 mm nie je ničím novým alebo nezvyčajným. Povoľovali ju aj predchádzajúce vyhlášky, ktorými vydávala papierové platidlá do obehu bývalá Štátna banka československá a s rovnakými prípustnými toleranciami pracuje pri novej emisii bankoviek tlačených či už v Státní tiskárně cenin v Prahe alebo vo Veľkej Británii aj Česká národná banka. Porovnaním viacerých bankoviek renomovaných svetových tlačiarní sa možno v praxi presvedčiť, že podobné, a často aj väčšie rozmerové tolerancie bankoviek sú bežné u ktorejkoľvek svetovej meny.

Pozorným porovnávaním niekoľkých bankoviek možno na niektorých z nich spozorovať aj vzájomný posun sútlače jednotlivých tlačových techník, ktorými sú bankovky tlačené. Z čoho vyplývajú tieto posuny?

Posuny v tlači bankoviek vyplývajú tak ako rozmerové tolerancie z technológie ich výroby. Lícne strany všetkých slovenských bankoviek sú tlačené tromi tlačovými technikami:

- tlačou z hĺbky systému Intaglio
- tlačou z plochy systému Letterset s využitím možnosti súčasného prenosu farieb z dvoch zberných valcov na tlačový hárok pri jedinom prechode strojom, pričom sa simultánne potláčajú obidve strany papiera,
- tlačou z výšky, ktorou sa tlačia poradové čísla bankoviek a časť tlače viditeľnej len v ultrafialovom svetle.

Každou tlačovou technikou sa tlačí príslušná časť bankovky na inom tlačiarenskom stroji. Technologicky

sa nedá zabezpečiť, aby pri podávaní hárkov papiera v jednotlivých tlačiarenských strojoch nedošlo k minimálnemu posunu hárkov, čo sa prejaví v rozdieloch sútlače jednotlivých tlačových techník na niektorých bankovkách oproti iným.

Aké sú tieto sútlačové tolerancie?

Vzájomnú polohu nerovnakých tlačových techník v tlačovom obrazci možno zaistiť len v určitých toleranciách.

Vo vzťahu tlač z hĺbky - tlač z plochy treba počítať s možnými posunmi vzájomnej polohy v rozsahu ±1 mm a vo vzťahu tlač z výšky - tlač z plochy a tlač z výšky - tlač z hĺbky môže dochádzať k posunom ±1,5 mm. Vo všetkých prípadoch ide o sútlačové tolerancie v smere dlhšej aj kratšej strany bankovky.

K podobným posunom dochádzalo aj na predchádzajúcich československých bankovkách, ako aj na bankovkách iných štátov kdekoľvek vo svete, pokiaľ boli tlačené viacerými tlačovými technikami.

Určité rozdiely možno postrehnúť i v umiestnení ochranného prúžku. Prečo k týmto rozdielom dochádza a aké sú tolerancie posunu ochranného prúžku na bankovkách?

Ochranný prúžok sa zapracováva do tekutej papieroviny v papierni u výrobcu špeciálneho, mimoriadne pevného a trvanlivého bankovkového papiera. Rozdielna pozícia ochranného prúžku v papieri má niekoľko dôvodov.

Okrem technologických dôvodov sú to aj dôvody praktické. Napríklad rezacie nože sú v mieste umiestnenia ochranného prúžku viac namáhané a rýchlo dochádza k ich otupeniu alebo naštrbeniu. Príliš častá výmena nožov spomaľuje postup prác a predražuje výrobu. Diferencovaná lokalizácia ochranného prúžku na jednotlivých bankovkách umožňuje minimalizovať tieto negatívne dopady aplikácie ochranného prúžku v bankovkovom papieri.

Tolerancie, v ktorých sa môže pohybovať ochranný prúžok, sú pomerne široké a predstavujú ± 6 mm.

Detaily dvoch rovnakých častí tlačového obrazca lícnej strany náhodne vybratých tisíckorunových bankoviek bývalej ŠBČS z poslednej emisie v roku 1985. Viditeľný je posun hĺbkotlače, ktorou je tlačené veľké hodnotové číslo 1000 a giloše v ľavom hornom rohu, ako aj pri pravom okraji bankovky oproti podtlačiam, tlačeným technikou tlače z plochy

Posuny sútlače rozdielnych tlačových techník na zahraničných platidlách dokumentujú detaily dvoch stodolárových bankoviek USA. Na prvej bankovke je zrejmý extrémny posun zelenej pečate The Department of Treasury a číslovača, ktoré sú tlačené kníhtlačou, oproti hlavnému obrazu bankovky tlačenému čiernou hĺbkotlačou. Obe platidlá sú aj napriek tomuto posunu pravé a platné

O tom, že orez bankoviek nebýva vždy rovnomerný sa možno presvedčiť aj na zahraničných bankovkách, či už súčasných alebo starších. Na fotografii je nerovný orez hornej strany kanadskej jednodolárovej bankovky z r. 1937

Na fotografii dvoch náhodne vybraných anglických 20-librových bankoviek sú evidentné dĺžkové rozdiely

Farebná odlišnosť, rôzna intenzita fialovej farby spodných radov fialových šípiek tlačených technikou tlače z plochy na týchto dvoch 20-librových anglických bankovkách a intenzita zelenej farby tlačenej technikou tlače z výšky na týchto amerických dolároch dokumentujú, že aj farebnosť bankoviek sa napriek riadeniu miešania farieb počítačom dá udržať len v určitých toleranciách

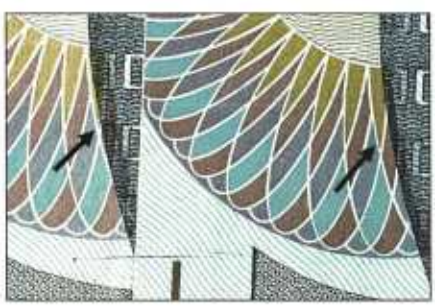

Väčšie či menšie posuny sútlače tlače z hĺbky a tlače z plochy sú pri pozornom pohľade viditeľné napríklad aj na prednej strane rakúskych 1000-šilingových bankoviek

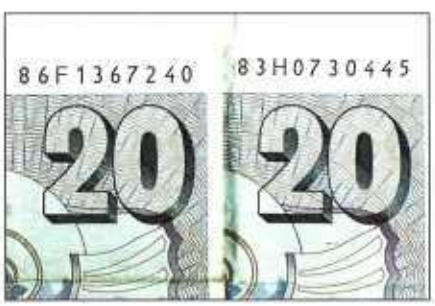

Posun číslovača (tlač z výšky) na 20-frankovej švajčiarskej bankovke oproti hlavnému tlačovému obrazcu (tlač z hĺbky)

Znamená to, že vzdialenosť medzi ochranným prúžkom umiestneným na dvoch bankovkách v dvoch krajných polohách môže dosahovať až 1,2 cm.

Ako vyplýva z Vašich odpovedí, všetky bankovky, ktoré neprekročia uvedené rozmerové a sútlačové tolerancie, ani tolerancie pohybu ochranného prúžku, sú „ v norme". Nemôžu však vzniknúť problémy s ich strojovým spracovaním?

V žiadnom prípade. Nijakým spôsobom nemôžu ovplyvniť správnosť počítania bankoviek, ohroziť ich presnú identifikáciu ani ovplyvniť manipuláciu s bankovkami v zariadeniach na ich strojové spracovanie.

Národnú banku Slovenska teší záujem občanov o nové slovenské platidlá, mali by sme sa však vyvarovať hľadaniu senzácií za každú cenu. Negatívnu rolu v tom zohráva časť tlače, ktorá niekedy prezentuje laické názory tak, že vyznievajú ako stanoviská odborníkov. Publikované názory pritom redakcie nepovažujú za nutné konzultovať ani s Národnou bankou Slovenska, ani so špecialistami z iných odborných pracovísk. Dezinformovaná verejnosť potom hľadá na zveličené pseudoproblémy odpovede až v parlamente, ktorý sa takto odvádza od riešenia skutočne závažných problémov.

Nová pamätná minca

Ďalšou, v poradí treťou pamätnou mincou, ktorú Národná banka Slovenska vydala pri príležitosti 200. výročia narodenia Jána Kollára, je strieborná minca v hodnote 200 Sk.

Na jej lícnej strane je umiestnený štátny znak Slovenskej republiky, označenie hodnoty 200 Sk a názov štátu „SLOVENSKÁ REPUBLIKA". Na rube dvestokorunáka je metaforické vyobrazenie portrétu Míny, symbolu celoživotného osobného i básnického ideálu Jána Kollára. Na hrane mince je nápis „SLÁVME SLÁVNE SLÁVU SLÁVOU SLÁVNYCH".

Autorom návrhu je akademický sochár Vojtech Pohanka. Minca, ktorú vyrazila Štátna mincovňa v Kremnici, je vyrobená zo zliatiny obsahujúcej 750 dielov striebra a 250 dielov medi. Jej priemer je 34 mm a hmotnosť 20 gramov. ŠF

SLOVENSKÝ KAPITÁLOVÝ TRH Z POHĽADU INVESTIČNEJ SPOLOČNOSTI

Ing. Ladislav Vaškovič, CSc.
VÚB - INVEST, i.a.s.

Od emisie účastín slovenských a následne i českých akciových spoločností uplynulo viac ako polročné obdobie. Obdobie pôsobenia Burzy cenných papierov v Bratislave, Bratislavskej opčnej burzy a RM-Systému Slovakia sa dá taktiež merať nie veľmi dlhými časovými intervalmi. Je zrejmé, že uvedené krátke obdobie nedovoľuje vytvoriť dostatočný odstup na objektívne hodnotenie, naviac ak v úlohe hodnotiaceho vystupuje jeden zo subjektov pôsobiacich na tomto trhu. Domnievam sa však, že už dnes je na mieste zverejniť aspoň niektoré fragmenty poznatkov o slovenskom kapitálovom trhu z pohľadu investičnej spoločnosti, t. j. z pohľadu subjektu, o ktorom sa predpokladá, že môže mať rozhodujúci podiel na jeho „rozhýbaní".

Ak máme hodnotiť kapitálový trh v Slovenskej republike, automaticky sa ponúka porovnanie so situáciou v Českej republike. Na začiatku roku 1993 obe ekonomiky vznikli rozdelením pôvodného, v značnej miere homogénneho priestoru. Podmienky na vytvorenie kapitálového trhu boli vytvárané paralelne, a to v legislatívnej oblasti, v obdobne nárazovom vytvorení približne podobnej kvality a kvantity účastín ako dominujúceho subjektu na obchodovanie na kapitálovom trhu. Spory nevyvolá snáď ani tvrdenie, že zásadné rozdiely neboli ani medzi úrovňou pôsobenia a počtami, prípadne získaným podielom na trhu u českých a slovenských investičných fondov.

Porovnanie slovenského a českého kapitálového trhu v súčasnosti

Legislatíva v oboch republikách je dnes pri mechanickom porovnaní prakticky zhodná. Niet v nej zásadných rozdielov, dokonca slovenské subjekty môžu, na základe novely devízového zákona, nakladať s akciami českých spoločností vzniknutých z kupónovej privatizácie ako s akciami domácej proveniencie. Domnievam sa ale, že uvedené porovnanie veľmi skresľuje reálny stav. V našich podmienkach, v ktorých legislatívne normy definujú mnohé pojmy a postupy iba rámcovo, má mimoriadny význam postoj prostredia, v ktorom fondy pôsobia. A to je formované predovšetkým orgánmi štátneho dozoru. Aj vo futbale je dôležité, aby mladším dorastencom rozhodovali zápasy kvalitní rozhodcovia, ktorí formujú jednoznačné chápanie pravidiel futbalovej hry a nie tí, ktorí v chápaní pravidiel iba tápajú. Osobne sa mi zdá, že náš „rozhodca" pri realizácii niektorých krokov, napr. pri dočasnom zákaze predaja akcií až do okamihu emisie akcií investičných fondov, pri svojom postoji k novele zákona č. 248/1992 Zb. o investičných spoločnostiach a investičných fondoch a k novele zákona č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch, si u „svojho" dorastu autoritu neziskal. Nadobudnuté poznatky totiž dovoľujú vysloviť predbežný záver, že vývoj bude v oboch republikách odlišný. Zatiaľ čo na Slovensku prevláda pocit z uprednostnenia reštrikcie, v Českej republike bol zvolený podstatne liberálnejší prístup. Tu treba uviesť, že niektoré zásahy štátneho dozoru v Čechách voči subjektom kapitálového trhu, o ktorých boli zverejnené údaje v tlači, boli presne cielené na porušovateľov zákona a neboli plošne zamerané na celú skupinu subjektov pôsobiacich na trhu.

Ďalším charakteristickým momentom je, že snaha o rozvoj kapitálového trhu nemôže byť samoúčelná. Jedným z cieľov musí byť čo najširšie zapojenie drobných investorov do obchodovania s cennými papiermi. V tejto súvislosti je charakteristické, že správy z českej tlače upozorňujú na nedostatočne vytvorenú sieť maklérskych firiem, ktorá nie je schopná absorbovať zvýšený záujem drobnej klientely o obchodovanie s cennými papiermi. Naproti tomu slovenskí makléri sa na takéto problémy nesťažujú. V oblasti ich pôsobnosti sa zatiaľ nepodarilo pritiahnuť zaujímavú časť obyvateľstva do sveta „burzových" obchodov.

Výsledky obchodovania a objemy na jednotlivých miestach obchodovania

Obchodovanie na Burze cenných papierov v Bratislave od 1. júla 1993 (keď začala obchodovať s akciami v dematerializovanej podobe) dosahuje v úhrne, u kótovaných i nekótovaných cenných papierov, rádovo niekoľko miliónov Sk. V prípade jednotlivej kótovanej akciovej spoločnosti sa najväčší obrat dosiahol pri a. s. Slovnaft a v prípade nekótovaných cenných papierov pri a. s. Figaro a VSŽ.

Priemerný denný obrat iba v niektorých dňoch prevýšil milión Sk a k zásadnej zmene nedošlo ani po 11. októbri 1993, t. j. po umožnení denného obchodovania. Doteraz realizované obchody dosiahli objem niekoľkých desiatok miliónov Sk. Napriek progresívnemu prístupu a entuziazmu vedenia Bratislavskej opčnej burzy objemy obchodov zostávajú naďalej nízke - sú rádovo ešte nižšie ako na Burze cenných papierov v Bratislave. Výsledky doterajších šiestich aukčných kôl RM-Sys-

tému Slovakia taktiež neposkytujú obraz búrlivo sa rozvíjajúceho kapitálového trhu. Ceny akcií na všetkých spomenutých trhoch sa v drvivej väčšine pohybujú pod nominálnou hodnotou. Ceny akcií peňažných ústavov, ktoré majú pri porovnávaní s inými kapitálovými trhmi pomerne veľkú vypovedaciu schopnosť, sa pohybujú medzi 1000 - 2000 Sk.

Na českom kapitálovom trhu sú objemy obchodovania diametrálne odlišné. Na pražskej burze sa už podarilo prelomiť hranicu miliardy Kč obchodného obratu v rámci jedného dňa. Treba uviesť, že na tomto výsledku sa 75 percentami podieľali priame obchody, pričom dominujúcimi boli obchody s akciami ČEZ. Ceny sa pohybujú medzi 3000 - 10 000 Kč.

Úloha zahraničných finančných investorov

Pre odborníkov pôsobiacich na kapitálovom trhu nie je tajomstvom, že popri viac-menej objektívnych príčinách, ako je lepší stav českej ekonomiky, plánovité vytváranie imidž v zahraničí u investičných spoločností, lepšie fungujúca infraštruktúra, podstatne lepšia klíma pre rozvoj kapitálového trhu vytváraná zo strany štátu, významnú úlohu zohral v Českej republike príchod zahraničného kapitálu. Ako uviedol pán Z. Bakala, predstaviteľ CS First Boston, viac ako polovica záujemcov o nákup akcií je zo zahraničia, a to najmä investičné fondy z USA, banky a fondy zo Švajčiarska, Rakúska a Veľkej Británie. Podľa neho dôvodom ich záujmu je vysoká politická a ekonomická stabilita ČR. Ak však hodnotíme atraktivitu slovenského kapitálového trhu pre zahraničného investora z hľadiska takých kritérií, ako je priehľadnosť trhu, zrozumiteľnosť prostredia a likvidita, až na posledné kritérium a kritérium uvedené zástupcom CS FB, neprejavuje sa v prípade slovenského kapitálového trhu voči českému zásadný rozdiel.

Hlavným impulzom k rozhýbaniu českého kapitálového trhu sa stal záujem zahraničného kapitálu o investície do českých cenných papierov. Keď vezmeme do úvahy súčasný nedostatok kapitálu na Slovensku, nízku zainteresovanosť obyvateľstva v investovaní na kapitálovom trhu a iné, je prirodzené predpokladať, že vstup zahraničného kapitálu je aj pre oživenie kapitálového trhu na Slovensku strategicky dôležitý. V tejto súvislosti možno za priaznivý považovať svetový trend nárastu počtu a veľkosti investičných fondov do tzv. emerging markets, pričom v poslednom čase sa medzi nich zaraďujú aj stredoeurópske kapitálové trhy. Vznikajúce trhy v Poľsku, Maďarsku a Českej republike priniesli v druhej polovici roku 1993 zahraničným investorom priemerné mesačné výnosy 10 - 20 percent. Preto je logické, že spoločnosť PlanEcon radí západným investorom venovať viac pozornosti investičným možnostiam v Strednej a Východnej Európe. Dá sa reálne predpokladať, že v dohľadnej dobe môže dôjsť k oživeniu aj v obchodovaní so slovenskými akciami, pretože mnohé slovenské spoločnosti sú v lepšej situácii než slovenská ekonomika ako celok, pričom ceny ich akcií sú relatívne nízke. Negatívne však môžu pôsobiť v tomto prípade viaceré faktory, predovšetkým pokračujúca kríza slovenskej ekonomiky, nestabilná politická situácia, nekoncepčnosť vládnej politiky vo vzťahu k rozvoju kapitálového trhu a iné. V tomto smere je „slovenské riziko" pre potenciálnych zahraničných investorov vyššie ako v porovnateľných susedných krajinách. Na jeho zmiernenie je potrebné, aby všetky subjekty a najmä vláda presvedčili investorov o svojej nezvratnej a jednoznačnej orientácii na liberalizáciu ekonomiky na základe overených postupov využívaných v najvyspelejších ekonomikách s voľným trhom. Je však otázne, nakoľko možno po doterajších skúsenostiach očakávať, že táto šanca bude využitá. Nejednoznačnosť vládnej politiky našla svoj odraz aj vo vzťahu k vytváraniu podmienok pre rozvoj kapitálového trhu a naplno sa odrazila pri predkladaní noviel základných zákonov regulujúcich kapitálový trh.

Na rozdiel od pracovníkov Ministerstva financií SR, vidím východisko v takej úprave príslušnej legislatívy, ktorá by na jednej strane spriehľadnila vývoj na kapitálovom trhu (s cieľom ochrany záujmov všetkých, hlavne malých účastníkov) a zároveň zabezpečila rovnaké podmienky pre všetky subjekty tohto trhu. Rozhodne nesúhlasím s diskrimináciou investičných fondov a spoločností, ku ktorej by došlo v prípade schválenia navrhovaných úprav zákona č. 248/ 1992 Zb. Konkrétne pripomienky Asociácie investičných spoločností a investičných fondov /AISF/ prakticky neboli prijaté. Týka sa to i oblasti využívania priamych obchodov medzi jednotlivými subjektami kapitálového trhu. Novela zákona navrhuje iba obchodovanie na „oficiálnych trhoch", čo by, mimochodom, bolo vo svete raritou. Takýchto nedostatkov by som mohol uviesť aj viacej.

Aký vývoj môžeme očakávať na kapitálovom trhu v Slovenskej republike v roku 1994?

Predpovedať ďalší vývoj na kapitálovom trhu, ktorý je len v začiatkoch a zatiaľ nedostal a ani si nevytvoril príležitosť na stabilizáciu, je mimoriadne zložité. Budúcnosť kapitálového trhu je dnes veľmi úzko spojená s privatizáciou, ale súčasný prístup k tejto problematike je napriek proklamáciám nejednoznačný. Dnes na Slovensku vzniká napríklad otázka, či vôbec stihneme do konca roku 1994 druhú vlnu kupónovej privatizácie. V Českej republike registrácia účastníkov pre druhú vlnu už skončila. V tejto oblasti u nás vzniklo asi jednoročné oneskorenie a tým zaostáva aj vytváranie podmienok pre kapitálový trh.

Z pohľadu investičných fondov je - popri legislatívnych problémoch - mimoriadne dôležité získať likviditu. Zvýhodnené boli fondy, ktoré investovali do českých akciových spoločností - predaj akcií českých podnikov nad nominálnu hodnotou nebol problémom. Naproti tomu získať likvidné prostriedky na základe predaja účastín slovenských podnikov bolo mimoriadne namáhavé. Domnievam sa, že v tomto roku môžeme predpokladať, že väčšie investičné fondy budú disponovať dostatočnou likviditou, aby aktívne pôsobili nielen pri obchodoch s účastinami, ale aj pri obchodoch s pevne úročenými cennými papiermi. Zväčšujúce sa obraty obchodovania by mali stimulovať aj nástup zahraničných investorov, ale za podmienky aspoň elementárnej politickej a ekonomickej stability. Je však otázne, či uvedené pozitívne predpoklady dokážu v budúcom roku vyprovokovať záujem malých investorov, čo by mohlo pomôcť čiastočne presúvať prostriedky z úsporných vkladov občanov a vytvoriť vrstvu reálnych individuálnych investorov pôsobiacich na kapitálovom trhu.

ANALÝZA KAPITÁLOVÉHO TRHU SR

RNDr. Viliam Páleník, CSc.
Ekonomický ústav SAV

Prvý polrok fungovania slovenského kapitálového trhu sa vyznačoval diskusiou o jeho stave a smerovaní. Preto je namieste zhrnutie údajov a ich analýza, ktorá zároveň naznačí pragmatické kroky potrebné na jeho rozvoj.

Cieľom tejto práce bola numerická analýza dynamiky obchodovania na formujúcom sa kapitálovom trhu SR za prvý polrok jeho fungovania, teda druhý a tretí štvrťrok 1993 a oboznámenie širšej odbornej verejnosti s jej výsledkami. Dostupné údaje o uzavretých obchodoch sme numericky spracovali do syntetického pohľadu na slovenský kapitálový trh ako celok. V práci sme použili matematicko-štatistickú metódu lineárnej regresie v tvare priamky a v linearizovateľnom tvare (multiplikatívne vyrovnanie). Uskutočnili sme aj orientačné výpočty pomocou zložitejších metód spracovania časových radov, no kvôli krátkym časovým radom, interpretovateľnosti a verifikovateľnosti uvádzame len výsledky lineárnej regresie.

Pri práci sme kládli dôraz na numerickú stránku problému s naznačením logických a vecných súvislostí a východísk. Za ťažiskový parameter charakterizujúci funkčnosť kapitálového trhu sme zvolili obrat s týždennou periodicitou.

1. STRUČNÁ HISTORICKÁ REKAPITULÁCIA

Kapitálový trh Slovenskej republiky má svoje zárodky v začiatku roku 1991, keď snahy o jeho formovanie vyústili do založenia Burzy cenných papierov v Bratislave (BCPB). Po rozdelení ČSFR nastal zlom vo význame slovenského kapitálového trhu. V novom štáte funkciu ťažiskového kapitálového trhu, na ktorom sa obchoduje s kvalitnými kótovanými cennými papiermi, mala plniť Burza cenných papierov v Bratislave, funkciu burzy derivátov Bratislavská opčná burza (BOB) a funkciu doplnkového mimoburzového trhu pre potreby obchodovania za účasti veľkého počtu emitentov a vlastníkov akcií s použitím technického zázemia z kupónovej privatizácie mal plniť RM-Systém Slovakia (RM-S).

Prvý štvrťrok 1993 sa niesol v znamení vydávania akcií slovenských DIK-ov v súvislosti s ukončením prvej vlny kupónovej privatizácie, otázok súvisiacich s formovaním Strediska cenných papierov (SCP) ako štátneho registra dematerializovaných cenných papierov vydaných v zaknihovanej podobe, ako aj termínu začatia obchodovania na kapitálovom trhu.

Významnou etapou formovania slovenského kapitálového trhu bol začiatok obchodovania na Burze cenných papierov v Bratislave dňa 6. apríla 1993, ktorý bol súčasne začiatkom zmien vlastníckych vzťahov k cenným papierom na základe obchodovania na organizovanom trhu.

Za vznik slovenského kapitálového trhu možno považovať aj začiatok obchodovania s opciami a termínovými obchodmi na Bratislavskej opčnej burze 2. apríla 1993. Začiatok obchodovania s derivátmi na BOB nemusí predstavovať aktuálnu zmenu vlastníctva cenných papierov, obchody kapitálového charakteru však na nej prebehli skôr. Vznikla tak nezvyčajná situácia, keď trh s derivátmi vznikol pri absencii promptného trhu, z ktorého je odvodený. Nezvyčajná je však ekonomická transformácia ako taká, vzhľadom na polročnú expiračnú dobu derivátov však tento začiatok obchodovania nemusel prinášať principiálne problémy.

Začiatok obchodovania sprevádzalo napätie medzi burzami, ktoré malo viacero príčin. Na pozadí posúvania termínu začiatku obchodovania možno toto napätie vysvetliť zákonitými problémami vzniku, inou obchodnou politikou búrz, ako aj ich konkurenčným vzťahom.

Ako termín vzniku slovenského kapitálového trhu možno použiť ľubovoľný z uvedených termínov, pre potreby tejto práce však postačuje tvrdenie, že slovenský kapitálový trh vznikol na začiatku druhého štvrťroku 1993 (v 14. týždni).

Druhý štvrťrok tohto roku sa vyznačoval nábehom činnosti Strediska cenných papierov. Aktuálne boli otázky riešenia legislatívnych, zmluvných a technických otázok fungovania SCP a jeho vzťah k RM-S na jednej strane, BCPB a BOB na druhej strane, ako aj k obchodníkom s cennými papiermi. Na BCPB sa obchodovalo v dvojtýždňových intervaloch s materializovanými štátnymi a bankovými dlhopismi a s podielovými listami. Na BOB sa denne uskutočňovali opčné obchody. Záver druhého štvrťroku možno charakterizovať ako obdobie príprav na organizovanie obchodov s dematerializovanými akciami pochádzajúcimi z kupónovej privatizácie.

Na BCPB uzavreli prvé obchody s akciami z kupónovej privatizácie 1. júla 1993 (až na výnimky celý tretí štvrťrok prebiehali obchody v týždenných intervaloch). BOB uviedla 1. júla 1993 na trh nový druh produktu - jednodňový termínový obchod (JTO), ktorý pre potreby tejto práce možno zaradiť medzi promptné obchody. Tieto obchody boli organizované denne. S akciami z kupónovej privatizácie začal organizovať obchodovanie aj RM-S. Prípustné cenové pásma prvého kola periodickej aukcie vyhlásil 3. mája 1993 a termín ukončenia prijímania kúpnych a predajných poky-

nov bol určený na 11. jún 1993. Prvé zmeny vlastníkov akcií na základe obchodov RM-S nastali pravdepodobne začiatkom augusta 1993. Kolá periodickej aukcie sa opakovali v päť- a šesťtýždenných intervaloch.

Koniec druhého a začiatok tretieho štvrťroku bol teda na všetkých troch organizovaných trhoch obdobím nábehu obchodovania s dematerializovanými akciami.

V treťom štvrťroku pokračovalo obchodovanie s listinnými cennými papiermi a rozvíjal sa obchod so zaknihovanými cennými papiermi. Charakteristické bolo, žiaľ, aj pokračovanie nezhôd medzi BCPB, BOB a RM-S. Záver štvrťroka obchodovania s dematerializovanými akciami možno vo všeobecnosti charakterizovať ako stav, keď každý trh obchoduje so všetkými akciami.

2. BURZA CENNÝCH PAPIEROV V BRATISLAVE

Burza cenných papierov v Bratislave je akciová spoločnosť, založená finančnými inštitúciami vtedajšej ČSFR. Otvorila svoj parket 6. apríla 1993 (15. týždeň). Spočiatku sa na nej obchodovalo len s listinnými cennými papiermi. Od 1. júla (27. týždeň) sa obchodovanie rozšírilo o kótované cenné papiere vydané v zaknihovanej podobe a 15. júla (29. týždeň) bol otvorený trh s nekótovanými cennými papiermi. Cenné papiere obchodované na BCPB možno rozdeliť na dlhopisy (štátne a bankové) a akcie (vrátane podielových listov).

2.1 Obchodovanie s dlhopismi

Na burze cenných papierov je kótovaných päť dlhopisov v niekoľkých nominálnych hodnotách:

- dlhopis Komerční banky,
- dlhopis Všeobecnej úverovej banky,
- štátny rehabilitačný dlhopis,
- štátny dlhopis č. 004,
- štátny dlhopis č. 005.

Numerické výsledky obchodovania za jednotlivé dlhopisy a ich nominálne hodnoty sa bežne zverejňujú. Prehľad obchodov s dlhopismi v jednotlivých týždňoch je uvedený v tab. 1.

Zo spodných riadkov tabuľky vidieť, že v druhom štvrťroku 1993 sa uzavrelo 79 a v treťom 167 obchodov, spolu 246. Predstavuje to v druhom štvrťroku 612 zobchodovaných dlhopisov, v treťom 1535, čiže dovedna 2147 zobchodovaných dlhopisov. Iná je situácia vo finančnom objeme uzavretých obchodov. V druhom štvrťroku sa v obchodovaní s dlhopismi dosiahol obrat viac ako 7 mil. Sk, no v treťom štvrťroku len necelých 6 mil. Sk, celkový obrat za sledovaný polrok bol necelých 13. mil. Sk. V analyzovanom období sa záujem presunul na nižšie nominálne hodnoty dlhopisov a klesol zobchodovaný finančný obrat.

Obrat s dlhopismi dosiahnutý na BCPB v jednotlivých týždňoch sledovaného obdobia je na obr. 1. Z grafu vidieť, že obchod s dlhopismi sa dynamicky rozvíjal od 15. do 25. týždňa (od začiatku apríla do polovice júna). Potom obrat prudko klesol a začal stagnovať. Týždenný obrat klesol kvôli presunu záujmu investorov na blížiace sa obchodovanie s dematerializovanými akciami, ale čiastočne aj v dôsledku prechodu z dvojtýždenného na jednotýždenný cyklus obchodovania na BCPB. Výnimkou bol 35. týždeň,

Tab.1 Výsledy obchodovania s dlhopismi na BCPB za druhý a tretí štvrťrok 1993 [1]

BCPB	Týždeň			Počet obchodov	Počet zobchodovaných jednotiek	Obrat
Dlhopisy	Začiatok	Koniec	Por.č			
štvrťrok	MM/DD/YY	MM/DD/YY		(ks)	(ks)	(mil.Sk)
II/1993	3/29/93	4/4/93	14			
II/1993	4/5/93	4/11/93	15	6	25	0,479
II/1993	4/12/93	4/18/93	16			
II/1993	4/19/93	4/25/93	17	7	26	0,636
II/1993	4/26/93	5/2/93	18			
II/1993	5/3/93	5/9/93	19	8	41	0,412
II/1993	5/10/93	5/16/93	20			
II/1993	5/17/93	5/23/93	21	19	86	1,046
II/1993	5/24/93	5/30/93	22			
II/1993	5/31/93	6/6/93	23	19	150	2,457
II/1993	6/7/93	6/13/93	24			
II/1993	6/14/93	6/20/93	25	20	284	2,039
II/1993	6/21/93	6/27/93	26			
III/1993	6/28/93	7/4/93	27	32	273	0,675
III/1993	7/5/93	7/11/93	28	15	433	0,631
III/1993	7/12/93	7/18/93	29	10	78	0,535
III/1993	7/19/93	7/25/93	30	5	14	0,194
III/1993	7/26/93	8/1/93	31	15	60	0,397
III/1993	8/2/93	8/8/93	32	10	43	0,265
III/1993	8/9/93	8/15/93	33	16	84	0,546
III/1993	8/16/93	8/22/93	34			
III/1993	8/23/93	8/29/93	35	26	262	1,316
III/1993	8/30/93	9/5/93	36	5	26	0,222
III/1993	9/6/93	9/12/93	37	13	146	0,511
III/1993	9/13/93	9/19/93	38	8	51	0,272
III/1993	9/20/93	9/26/93	39	5	14	0,145
III/1993	9/27/93	10/3/93	40	7	51	0,179
Spolu II/1993			13	79	612	7,068
Spolu III/1993			14	167	1,535	5,887
II a III/1993			27	246	2,147	12,955

Prameň: BCPB

[1] Údaje v tabuľke sú za zodpovedajúci týždeň sumami cez všetky obchodované dlhopisy a ich nominálne hodnoty. Zo štandardných položiek súboru o obchodoch boli použité tieto položky:
Počet obchodov: počet obchodných transakcií uzavretých s daným cenným papierom (v kusoch).
Počet jednotiek: počet kusov cenných papierov, s ktorými bol uzavretý obchod (v kusoch).
Suma spolu: výsledná suma obchodov s daným cenným papierom (v miliónoch Sk).

keď nastal nárast obchodov. Túto situáciu spôsobilo nahromadenie obchodných zámerov počas burzových prázdnin, ktoré si vyžiadalo sťahovanie burzy v 34. týždni.

V snahe očistiť časový rad od vplyvu spomínaných zmien periodicity obchodovania bol korigovaný na jednotný týždenný obchodný cyklus. Analýza ukázala, že rozptyl finančných obratov je veľký, obchody s dlhopismi stagnujú na úrovni 550 až 600 tis. Sk týždenne. Do konca roku 1993 možno objem týchto obchodov extrapolovať v širokom rozmedzí od 0 po 700 tis. Sk týždenne. (Vývoj tohto časového radu bol matematicko-štatisticky aproximovaný lineárnou regresnou analýzou. Extrapolácia získaná regresným výpočtom predpokladá nemennosť podmienok, za ktorých

sa použité údaje získali. V našom prípade možno očakávať obchodovanie investičných spoločností a fondov, čo zmení podmienky na trhu.)

Našej situácii je najpodobnejší kapitálový trh Českej republiky, kde za päť mesiacov obchodovania bol na burze objem obchodov s dlhopismi 225 mil. Kč, čo možno odhadnúť na celoročný obrat 540 mil. Kč (u nás celoročne asi 26 mil. Sk). Možno teda konštatovať, že na trhu s dlhopismi v SR sa v sledovanom období obchodovalo v malom rozsahu a obrat tohto trhu po počiatočnej etape sľubného vývoja začal stagnovať, najmä v dôsledku logického presunu časti záujmu investorov na novovzniknuté možnosti obchodovania s akciami.

2.2 Obchodovanie s akciami

Na Burze cenných papierov v Bratislave sa z akcií a podielových listov začalo obchodovať s kótovanými listinnými cennými papiermi Českého fondu a Moravskoslezského fondu 6. apríla 1993 (15. týždeň), so zaknihovanými kótovanými akciami 1. júla 1993 (27. týždeň) a 15. júla (29. týždeň) s nekótovanými cennými papiermi.

Kótované boli akcie piatich spoločností:
- Slovnaft, Bratislava,
- Juhoslovenské celulózky a papierne, Štúrovo,
- Ozeta, Trenčín,
- Chemolak, Smolenice,
- Biotika, Slovenská Ľupča.

Postupne pribudli akcie troch ďalších spoločností:
- Plastika, Nitra,
- Tatramat, Poprad,
- Košické mliekárne.

Prekvapivé je, že medzi kótovanými spoločnosťami nie je žiadna slovenská finančná inštitúcia. V Českej republike hneď ako prvé boli kótované akcie České spořitelny a Komerční banky, avšak až od 10. septembra 1993. Situácia na BCPB z hľadiska termínu začiatku kótovania, ako aj počtu kótovaných emitentov je dobrá (s výhradou spomínanej jednotnej pasivity samotných vlastníkov a zároveň členov BCPB).

Na nekótovanom trhu akcií počet obchodovaných akcií spoločností postupne rástol a ku koncu sledovaného obdobia sa blížil k dvadsiatim.

Prehľad obchodovania s kótovanými i nekótovanými akciami na BCPB je v tab. 2. Zo sumárnych údajov v spodnej časti tabuľky vidieť, že obchody s akciami v nadväznosti na činnosť Strediska cenných papierov prebehli len v treťom štvrťroku. Spolu bolo uzavretých 185 obchodov s 5252 akciami pri obrate takmer tri milióny korún.

Priebeh obchodovania v jednotlivých týždňoch je dokumentovaný na obr. 2. Z grafu vidieť celkovo narastajúci trend zobchodovaných objemov. Prvé obchody boli uzavreté v 27. týždni, veľkosť obratu postupne narastala. Kvôli sťahovaniu boli v 34. týždni burzové prázdniny, a preto bol v 35. týždni zaznamenaný mierny nárast obratu. V 37. týždni bol na BCPB uzavretý rekordný objem obchodov s akciami, takmer 500 tis. Sk. Od tohto obdobia začal obrat klesať. V sledovanom období si obrat zachoval celkovo narastajúcu úroveň. Toto narastanie je však nevýrazné, v priemere len 16 tis. Sk týždenne. Na konci tretieho štvrťroku možno obrat odhadnúť na približne 0,3 mil. Sk týždenne, ku koncu roku 1993 možno extrapolovať obrat s akciami na BCPB v intervale 0,3 až 0,8 mil. Sk týždenne.

Na Burze cenných papierov v Prahe (BCPP), ktorú možno trvaním a charakterom porovnať s Burzou cenných papierov v Bratislave, sú mnohonásobne väčšie obraty s inou štruktúrou (napr. veľký objem priamych obchodov, emitenti nepochádzajúci z kupónovej privatizácie). S kótovaním akcií sa na Burze cenných papierov v Prahe začalo neskôr, aj to iba s akciami České spořitelny a Komerční banky, ale hneď sa dosiahli obraty vyššie ako 1 mil. Kč na jednu seansu. Na nekótovanom trhu BCPP boli ku koncu sledovaného obdobia obchodované akcie asi 150 spoločností (zhruba desaťnásobok BCPB). Za prvých päť mesiacov obchodovania na BCPP boli najlikvidnejšie akcie českých energetických závodov s približne 6 mil. Kč obratu (analogický pod-

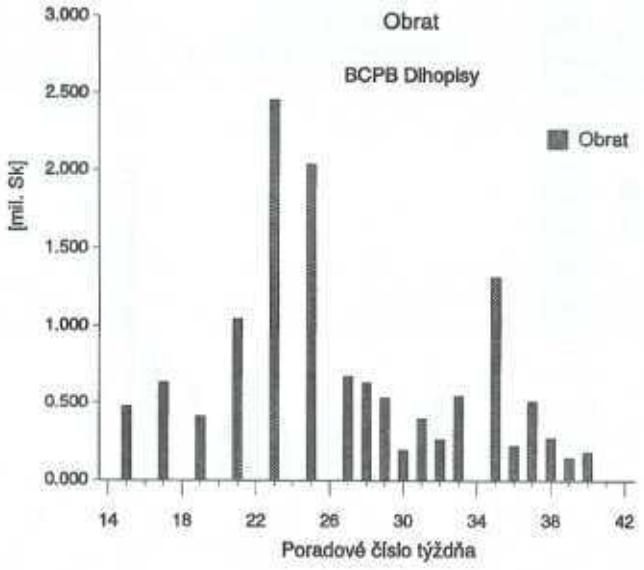

Obr.1 Obrat pri obchodovaní s dlhopismi na BCPB

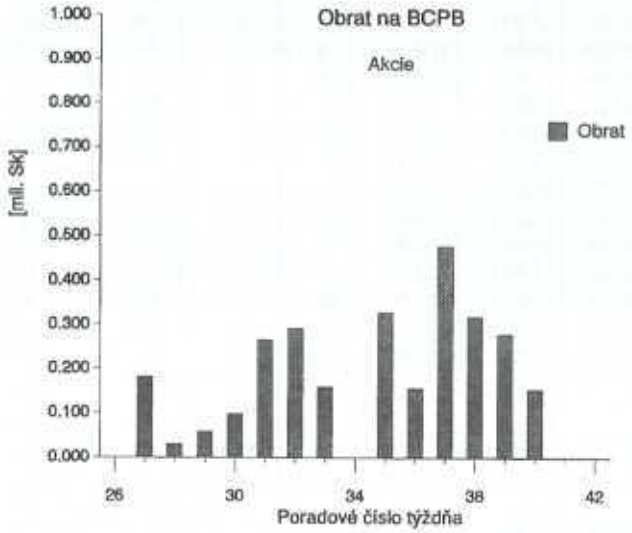

Obr.2 Obrat s akciami na BCPB

nik na Slovensku zatiaľ nebol privatizovaný).

Možno teda konštatovať, že na BCPB sa obchoduje so slušným počtom kótovaných emisií akcií ôsmich emitentov a väčším množstvom nekótovaných emisií, avšak pri malých objemoch obchodov, ktoré najmä v dôsledku konkurencie ostatných organizovaných trhov narastajú len mierne.

3. BRATISLAVSKÁ OPČNÁ BURZA

Bratislavská opčná burza je spoločnosť s ručením obmedzeným v súkromnom vlastníctve s účasťou švédskeho kapitálu. Na Bratislavskej opčnej burze sa začalo obchodovať s derivátmi 2. apríla 1993 (14. týždeň). Keďže v analyzovanom období druhého a tretieho štvrťroka 1993 neboli opcie expirované, nie sú predmetom tejto práce. Dňa 1. júla 1993 (27. týždeň) sa na BOB začalo denne obchodovať aj formou jednodňových termínových obchodov (JTO), ktorých uzatváranie bolo sprevádzané následnými zmenami vlastníctva akcií.

Mechanizmus obchodovania formou jednodňových termínových obchodov je v podstate rovnaký ako pri klasickom termínovom obchode. Predávajúci a kupujúci sa dohodnú na tom, že v určitom termíne uskutočnia obchod za dohodnutú cenu. JTO znie na akcie kótované na BOB pre termínové a opčné obchody. Jeden JTO sa uzatvára na jednu akciu, doba platnosti JTO je jeden deň. Prvý deň, keď je séria zaznamenaná na BOB, je aj jediným dňom jej obchodovania. Expiračným dňom je prvý bankový deň po zaznamenaní príslušnej série. Pohyb ceny sa riadi Pravidlami obchodovania BOB. Každý obchodný deň je od 10.00 do 14.00.

Výsledky obchodovania zosumarizované za jednotlivé týždne sú uvedené v tab. 3. Zo spodnej časti tabuľky vidieť, že za tretí štvrťrok 1993 boli na BOB uzavreté JTO spolu s asi 32 tisíc akciami v celkovej hodnote takmer 8 mil. Sk. Časový vývoj obchodovania je zobrazený na obr. 3. JTO na BOB začali - aj keď s miernymi výkyvmi - pravidelne rásť, v posledných týždňoch analyzovaného obdobia však tento rast výrazne akceleroval (39. a 40. týždeň). Na začiatku obchodovania (29. týždeň) sa uzatvárali JTO na akcie 8 spoločností, v 40. týždni na akcie 40 spoločností (intenzita obchodovania s akciami jednotlivých spoločností bola veľmi rozdielna).

Obrat s jednodňovými termínovými obchodmi na BOB narastal v priemere o 100 tis. Sk týždenne. Na konci tretieho štvrťroka bol obrat 1,2 mil. Sk týždenne, ku koncu roku 1993 možno pri zachovaní doterajšieho trendu obchodovania očakávať obrat v rozpätí 1,5 až 4 mil. Sk týždenne. V Českej republike zatiaľ opčná burza nie je a analógia k jednodňovým termínovým obchodom nie je ani inde vo svete, a preto uvedené objemy obchodov neporovnávame.

Možno teda konštatovať, že jednodňovými termínovými obchodmi BOB vytvorila formu promptného trhu, ktorý sa čo do počtu obchodovaných emitentov, akcií a aj dosahovaného obratu dynamicky rozvíja tempom približne 100 tis. Sk týždenne a ak sa zachová doterajší trend, na konci roka možno očakávať obrat z intervalu 1,5 až 4 mil. Sk týždenne.

Tab.2 Výsledky obchodovania s akciami na BCPB za druhý a tretí štvrťrok 1993 [2]

BCPB Akcie	Týždeň			Počet obchodov	Počet zobchodovaných jednotiek	Obrat
	Začiatok	Koniec	Por.č.			
štvrťrok	MM/DD/YY	MM/DD/YY		(ks)	(ks)	(mil. Sk)
II/1993	3/29/93	4/4/93	14			
II/1993	4/5/93	4/11/93	15	0	0	0,000
II/1993	4/12/93	4/18/93	16			
II/1993	4/19/93	4/25/93	17	0	0	0,000
II/1993	4/26/93	5/2/93	18			
II/1993	5/3/93	5/9/93	19	0	0	0,000
II/1993	5/10/93	5/16/93	20			
II/1993	5/17/93	5/23/93	21	0	0	0,000
II/1993	5/24/93	5/30/93	22			
II/1993	5/31/93	6/6/93	23	0	0	0,000
II/1993	6/7/93	6/13/93	24			
II/1993	6/14/93	6/20/93	25	0	0	0,000
II/1993	6/21/93	6/27/93	26			
III/1993	6/28/93	7/4/93	27	3	240	0,181
III/1993	7/5/93	7/11/93	28	5	38	0,030
III/1993	7/12/93	7/18/93	29	6	90	0,059
III/1993	7/19/93	7/25/93	30	11	151	0,097
III/1993	7/26/93	8/1/93	31	15	413	0,265
III/1993	8/2/93	8/8/93	32	17	543	0,292
III/1993	8/9/93	8/15/93	33	11	444	0,159
III/1993	8/16/93	8/22/93	34			
III/1993	8/23/93	8/29/93	35	21	712	0,329
III/1993	8/30/93	9/5/93	36	13	303	0,156
III/1993	9/6/93	9/12/93	37	30	872	0,477
III/1993	9/13/93	9/19/93	38	17	782	0,318
III/1993	9/20/93	9/26/93	39	19	423	0,278
III/1993	9/27/93	10/3/93	40	17	241	0,153
Spolu II/1993			13	0	0	0,000
Spolu III/1993			14	185	5,252	2,794
II a III/1993			27	185	5,252	2,794

Prameň: BCPB

[2] Údaje o obchodovaní sú uvedené bez priamych obchodov (asi 2 mil. Sk)

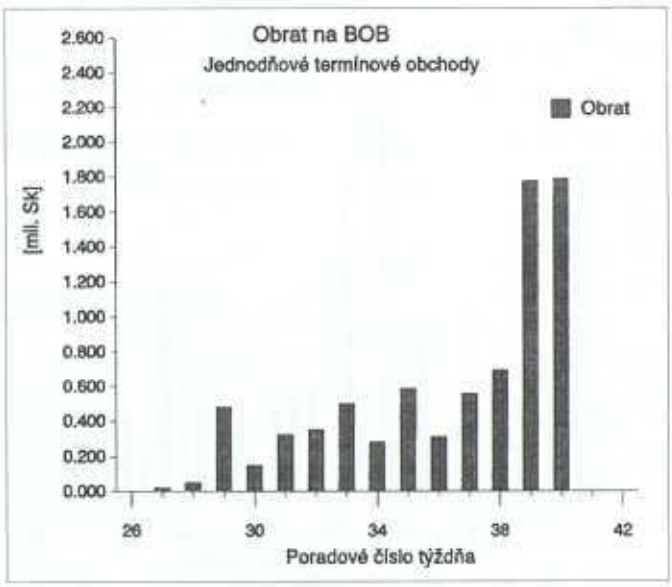

Obr.3 Obrat s jednodňovými termínovými obchodmi na BOB

Tab.3 Výsledky obchodovania s jednodňovými terminovými obchodmi na BOB za druhý a tretí štvrťrok 1993[3]

BOB-X	Týždeň			Počet zobchodovaných akcií	Obrat
	Začiatok	Koniec	Por.č.		
štvrťrok	MM/DD/YYY	MM/DD/YYY		(ks)	(mil.Sk)
II/1993	3/2/93	4/4/93	14		
II/1993	4/5/93	4/11/93	15		
II/1993	4/12/93	4/18/93	16		
II/1993	4/19/93	4/25/93	17		
II/1993	4/26/93	5/2/93	18		
II/1993	5/3/93	5/9/93	19		
II/1993	5/10/93	5/16/93	20		
II/1993	5/17/93	5/23/93	21		
II/1993	5/24/93	5/30/93	22		
II/1993	5/31/93	6/6/93	23		
II/1993	6/7/93	6/13/93	24		
II/1993	6/14/93	6/20/93	25		
II/1993	6/21/93	6/27/93	26		
III/1993	6/28/93	7/4/93	27	30	0,021
III/1993	7/5/93	7/11/93	28	230	0,053
III/1993	7/12/93	7/18/93	29	3,003	0,482
III/1993	7/19/93	7/25/93	30	437	0,150
III/1993	7/26/93	8/1/93	31	1,824	0,325
III/1993	8/2/93	8/8/93	32	578	0,352
III/1993	8/9/93	8/15/93	33	2,945	0,501
III/1993	8/16/93	8/22/93	34	1,116	0,282
III/1993	8/23/93	8/29/93	35	2,386	0,588
III/1993	8/30/93	9/5/93	36	990	0,312
III/1993	9/6/93	9/12/93	37	1,854	0,557
III/1993	9/13/93	9/19/93	38	3,007	0,694
III/1993	9/20/93	9/26/93	39	6,089	1,778
III/1993	9/27/93	10/3/93	40	7,619	1,790
	Spolu II/1993		13	0	0,000
	Spolu III/1993		14	32,108	7,884
	II a III/1993		27	32,108	7,884

Prameň: BOB

[3] Údaje boli poskytnuté BOB na magnetickom médiu v tvare historickej databázy.
Počet zobchodovaných akcií = pole TODAYS_VOLUME sumarizované cez ISIN-y a týždeň.
Obrat = polia LAST_BUY * TODAYS_VOLUME/100 sumarizované opäť cez ISIN-y a týždeň.
Takto vypočítaný obrat je približný, keďže posledná cena len s určitou aproximáciou vystihuje ceny všetkých obchodov uzavretých v obchodnom dni. Historická databáza obsahuje ďalej najvyššiu a najnižšiu cenu dosiahnutú v priebehu obchodného dňa.

4. RM-SYSTÉM SLOVAKIA

RM-Systém Slovakia je dcérskou akciovou spoločnosťou Podniku výpočtovej techniky, a.s., Bratislava (PVT) a má licenciu mimoburzového trhu. Vychádza z kupónovej privatizácie, keď vzniklo vlastníctvo veľkého množstva akcií mnohých emitentov u obrovského množstva fyzických osôb (bývalých DIK-ov) a veľkého množstva právnických osôb (investičných spoločností a fondov). RM-Systém sa opiera o celoslovenskú počítačovú sieť PVT, dobudovanú pôvodne pre potreby kupónovej privatizácie.

RM-S začal obchodovať formou periodickej aukcie. Prvá periodická aukcia bola vyhlásená 3. mája 1993 (v 19. týždni oznámením prípustných cenových pásiem). V sledovanom období sa uskutočnili štyri periodické aukcie. Výsledky obchodovania sú uvedené v tab. 4. Z tabuľky vidieť, že jednotlivé kolá periodickej aukcie na seba plynule nadväzovali. Ich dĺžka pozvoľne klesla zo 6 na 5 týždňov. Dĺžka trvania periodickej aukcie je v tomto prípade charakterizovaná časom od vyhlásenia prípustných cenových pásiem po ukončenie prijímania pokynov na predaj alebo kúpu. Do trvania periodickej aukcie RM-S by sa zrejme mal započítať aj čas do vyhlásenia definitívnych výsledkov a vysporiadanie obchodov. Termín vysporiadania obchodov sa však dá len ťažko určiť. Možno konštatovať, že kolá periodickej aukcie RM-S sa prekrývajú.

Celkovo bolo prostredníctvom RM-S zobchodovaných skoro 100 tisíc cenných papierov. V počte zobchodovaných cenných papierov nebadať také výrazné rozdiely ako u obratu. Signalizuje to presúvanie záujmu investorov o cenné papiere s nižšou cenou. V sledovanom období boli prostredníctvom RM-S uzavreté obchody v celkovej hodnote takmer 20 mil. Sk.

Celkové finančné obraty, dosiahnuté v jednotlivých kolách, sú zobrazené na obr. 4. Najúspešnejšie bolo prvé kolo, v druhom kole obrat výrazne klesol a v ďalších kolách pozvoľna rástol. Veľký obrat v prvom kole možno prisúdiť hlavne nahromadeným obchodným zámerom. Extrémne malý obrat v druhom kole bol spôsobený reakciou na realizáciu nahromadených obchodných zámerov v prvom kole. Svoj vplyv malo aj spomínané prekrývanie jednotlivých kôl. Pred uzavretím prijímania pokynov na predaj a kúpu druhého aukčného kola periodickej aukcie RM-S investori nemali čas na zhodnotenie svojich výsledkov z prvého kola a prijatie rozhodnutí pre druhé kolo. Určitý vplyv mal zrejme aj celkový vývoj na kapitálovom trhu SR, ako aj skutočnosť, že v priebehu druhého kola sa uskutočnila 10 % devalvácia Sk k voľne zmeniteľným menám (28. týždeň). Po extrémne nízkom obrate v druhom kole začal obrat pozvoľna narastať a zámery predávajúcich a kupujúcich sa začali uskutočňovať rovnomernejšie. Možno konštatovať, že kolá periodickej aukcie RM-S sa prekrývajú, alebo možno hovoriť o dvoch paralelných trhoch. Obrat obchodov uzavretých na trhu RM-S pozvoľne narastal v priemere o 10 tis. Sk týždenne. Na konci tretieho štvrťroku 1993 (40. týždeň) bol priemerný týždenný obrat 900 tis. Sk týždenne a ku koncu roka (53. týždeň) pri nezmenených podmienkach obchodovania možno obrat predikovať v rozpätí 0,8 až 1,15 mil. Sk týždenne.

Tab.4 Výsledky obchodovania s akciami na trhu RM-S za druhý a tretí štvrťrok 1993[4]

Kolo RM-S	Vyhlásanie prípustného cenového pásma	Ukončenie prijímania P a K - pokynov	Trvanie kola		Realizovaný obchod	Obrat
(číslo)	(dátum)	(dátum)	(č.týždňa)	(týždne)	(ks CP)	(mil.Sk)
1. kolo	3.5.1993	11.6.1993	19. - 24.	6	24,481	6,145
2. kolo	12.6.1993	27.7.1993	25. - 30.	6	21,371	3,481
3. kolo	28.7.1993	27.8.1993	31. - 35.	5	24,155	4,414
4. kolo	28.8.1993	5.10.1993	36. - 40.	5	24,064	4,642
			Spolu	22	94,071	18,682

Prameň: RM-Systém Slovakia

[4] Údaje v tabuľke zodpovedajú sumám z databáz výsledkov periodických aukcií RM-S cez obchodované akcie

RM-S Slovakia je svojím zameraním analogický českému RM-S. Tam v mesiacoch jún až august prebehli tri periodické aukcie v trvaní 7, 5 a 4 týždne. Doba trvania periodickej aukcie sa dynamicky skracovala. Obrat na českom RM-S stúpal z pôvodných 40 mil. Kč (1. kolo) cez 250 mil. Kč (2. kolo) a vzrástol až na 1 mld. Kč (3. kolo). Ide teda o veľmi výrazný rozdiel v obchodovaných objemoch pri skracujúcich sa dĺžkach trvania aukčného kola. Tento rozdiel len čiastočne vyplýva z inej štruktúry obchodov (v ČR sú napr. rozšírené priame obchody, investičné spoločnosti a fondy optimalizujú portfóliá).

Obrat na trhu RM-S Slovakia sa po impulze v prvom kole stabilizoval na necelý milión Sk týždenne s trendom mierneho rastu zhruba 10 tis. Sk týždenne, s regresne extrapolovaným obratom na konci roku 1993 (0,8 až 1,15 mil. Sk týždenne). Odklon od tejto tendencie možno očakávať po vstupe investičných spoločností a fondov na tento trh.

5. KAPITÁLOVÝ TRH VŠEOBECNE

Pre analýzu kapitálového trhu SR ako celku je potrebné spoločne analyzovať všetky tri fungujúce organizované kapitálové trhy - Burzu cenných papierov v Bratislave, Bratislavskú opčnú burzu a RM-Systém Slovakia.

Do tejto analýzy sme zahrnuli len obchody, ktoré vznikli stretnutím ponuky a dopytu na predmetných organizovaných trhoch a viedli k zmene majiteľa cenného papiera. Predmetom analýzy nie sú:

- primárny trh cenných papierov,
- klasické opčné a termínové obchody (v sledovanom období ešte nenastal prvý expiračný deň),
- priame obchody na BCPB (malý rozsah),
- obchody s listinnými akciami akciových spoločností, ktoré vznikli po roku 1989 (u akcií na majiteľa prakticky nezistiteľné, u akcií na meno len principiálne zistiteľné priamo u emitentov), ide najmä o finančné inštitúcie (Tatra banka, a. s., Slovenská poľnohospodárska banka, a. s., Ľudová banka, a. s., Devín banka, a. s. a pod.) - malý podiel z celoštátneho objemu obchodovateľných akcií,
- priame obchody evidované v SCP (po začiatku činnosti SCP už vzhľadom na nahromadené požiadavky ide pravdepodobne o nezanedbateľný objem).

Pre potreby tejto práce boli obraty na organizovaných trhoch modifikované do jednotných týždenných časových radov finančných obratov. Tieto obraty sú superponované zobrazené na obr. 5. Z obrázku vyplýva, že obrat na kapitálovom trhu ako celku v sledovanom období dynamicky rástol a na konci tretieho štvrťroka 1993 dosiahol dovedna 3 mil. Sk týždenne. Z grafu však vidieť aj postupné drobenie trhu, najmä ak si uvedomíme, že na jednotlivých organizovaných trhoch sa obchoduje do značnej miery s akciami tých istých emitentov.

V spodnej časti grafu je nanesený obrat s dlhopismi na BCPB, ktorý sa dynamicky rozvíjal až do 23. týždňa, keď časť záujmu investorov prevzal trh s akciami. Ten je zobrazený obratom s akciami na BCPB, ktorý sa pozvoľne rozvíja. Nad ním je zobrazený obrat s akciami na BOB, ktorý sa dynamicky rozrastá.

Natiska sa otázka dôvodov a mechanizmov rozhodovania investorov pre jednotlivé burzy. Limitujúcimi faktormi nebol použitý burzový hardware a software, deň začiatku obchodovania a asi ani výška poplatkov za realizáciu obchodu. Za pozornosť stojí, že BCPB mala nedoriešené svoje umiestnenie, sťahovala sa, nemá vyriešené telekomunikačné spojenie, nebola ani personálne stabilizovaná. BOB neriešila v sledovanom období podobné technické problémy a svoju úlohu zrejme zohrali aj jej rôznorodé marketingové aktivity.

V hornej časti obr. 5 je nanesený obrat s akciami na trhu RM-S, ktorý začal obchodovať s akciami ako prvý a po prvotnom náraze zabral stabilný, mierne rastúci segment trhu.

Výrazný je pokles obratu na kapitálovom trhu ako celku v 26.- 27. týždni, keď sa rozbiehali obchody s akciami, ale aj nezhody medzi trhmi na niekoľko týždňov nepriaznivo ovplyvnili správanie investorov. Svoju úlohu mohla zohrať aj 10 % devalvácia Sk k voľne zmeniteľným menám, uskutočnená v 28. týždni.

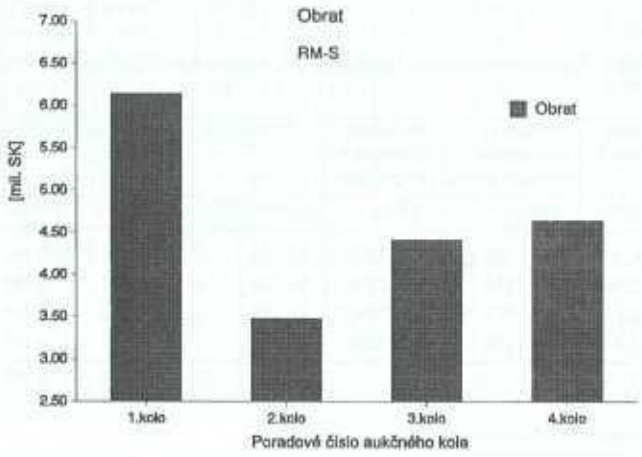

Obr.4 Obrat na mimoburzovom trhu RM-S

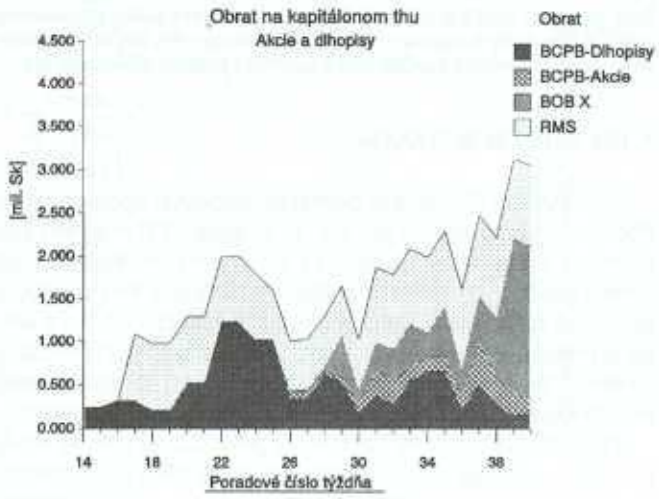

Obr.5 Celkový obrat na slovenskom kapitálovom trhu (mil. Sk)

Trend celkového obratu na kapitálovom trhu SR bol regresne aproximovaný lineárnym a multiplikatívnym modelom.

Lineárny model predstavuje rovnica:

$$O = -0{,}550 + 0{,}078 \,.\, T \qquad [1]$$

kde:
O - obrat v mil. Sk,
T - poradové číslo týždňa v bežnom roku.

Prvý koeficient regresnej závislosti predstavuje fiktívny obrat na začiatku roka, ktorý v tomto prípade nemá ekonomický obsah. Druhý koeficient regresnej závislosti predstavuje priemernú zmenu obratu za týždeň.

Obrat na kapitálovom trhu z fiktívnej zápornej hodnoty na začiatku roka narastal v priemere o zhruba 80 tis. Sk týždenne. Ako vidieť z tab. 5, tento priemerný rast obratu je matematicko-štatisticky vysoko preukazný. Lineárnou regresnou extrapoláciou (pozri obr. 6), možno odhadnúť celkový obrat na kapitálovom trhu na konci tretieho štvrťroka na 2,5 mil. Sk. Pri zachovaní doterajšieho trendu možno na konci roku 1993 očakávať obrat v intervale 3 až 4 mil. Sk.

Multiplikatívnym modelom bol priebeh obratu v čase aproximovaný rovnicou:

$$O = -5{,}464 \,.\, T^{1{,}769} \qquad [2]$$

Ako vidieť z tab. 6, tento model je vysokopreukazný a extrapoláciou (pozri obr. 7) umožňuje odhadnúť nárast obratu z 2,8 mil. Sk týždenne na konci tretieho štvrťroka na 3 až 7 mil. Sk na konci roku 1993.

Štatisticky hodnovernejší je multiplikatívny model vývoja obratu na kapitálovom trhu (medzi ich spoľahlivosťou však nie sú podstatné rozdiely). Z uvedeného možno konštatovať, že obrat na kapitálovom trhu v sledovanom období vysokopreukazne multiplikatívne narastal, čo možno vyjadriť rovnicou [2], podľa ktorej týždenný obrat 3 mil. Sk na konci tretieho štvrťroku 1993 za predpokladu nezmenených podmienok by sa mal pohybovať na konci roku 1993 v rozmedzí 3 až 7 mil. Sk, čo by predstavovalo celoročný obrat zhruba v intervale 150 až 350 mil. Sk ročne.

Tento pomerne optimistický odhad rastu obratu na kapitálovom trhu predstavuje z makroekonomického hľadiska veľmi malú hodnotu. S hodnotami z vyspelých ekonomík ju nemožno porovnávať a neznesie žiadne štandardné kritérium likvidity analogického kapitálového trhu. Z postsocialistických ekonomík ju nemožno porovnávať s dlhšie fungujúcimi kapitálovými trhmi (Maďarsko, Poľsko). Vekom a inštitúciami je porovnateľný s českým kapitálovým trhom, avšak čo sa týka obratu, je český trh neporovnateľne väčší (pozri predchádzajúce kapitoly) a počtom trhov je slovenský ešte naviac roztrieštený. Značný podiel na tomto obraze kapitálového trhu na Slovensku majú širšie ekonomicko-politické súvislosti ekonomickej recesie na Slovensku:

- dopad celosvetovej ekonomickej recesie,
- náklady ekonomickej transformácie,
- náklady na rozdelenie a vytvorenie nového štátneho útvaru, orientácia v novej hospodárskej politike.

Po polročnom, technicky spoľahlivom fungovaní slovenský kapitálový trh zatiaľ nemožno nazvať funkčným, keďže jeho likvidita je zatiaľ veľmi nízka a neznesie žiadne štandardné kritériá likvidnosti, ktoré by umožnili verifikovať vypovedaciu schopnosť dosahovaných cien cenných papierov. Avšak tri technicky, organizačne a personálne vybudované organizované trhy sú spoľahlivým vkladom do budúcnosti. Čiastočné zlepšenie možno očakávať prípadným rozšírením priamych ochodov, zvýšením aktivity najmä finančných inštitúcií z titulu vlastníctva a členstva v BCPB,

Obr.6 Lineárna regresná extrapolácia obratu na kapitálovom trhu

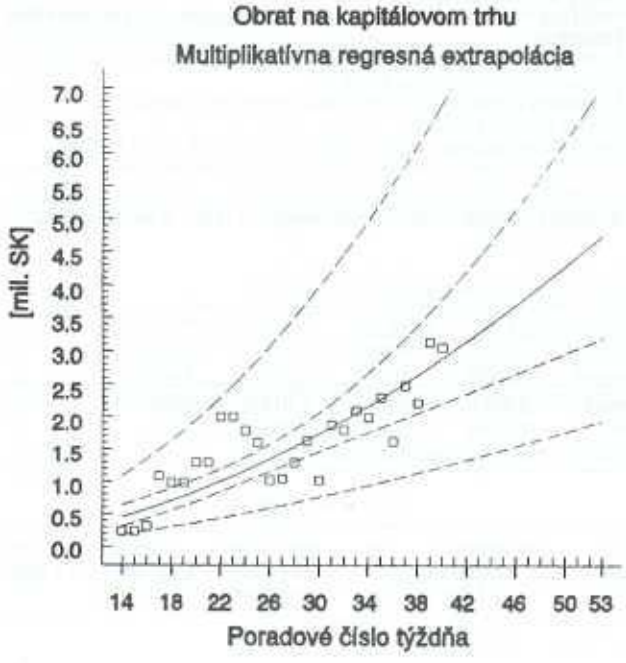

Obr.7 Multiplikatívna regresná extrapolácia obratu na kapitálovom trhu

Tab.5 Výsledky lineárneho regresného výpočtu závislosti obratu na kapitálovom trhu od času

Regression Analysis - Linear model: Y = a+bX

Dependent variable: KT41.KT-spolu — Independent variable:KT 41.týždeň

Parameter	Estimate	Standard Error	T Value	Prob. Level
Intercept	-0.550106	0.293402	-1.87492	0.07253
Slope	0.0784182	0.010441	7.51062	0.00000

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	Prob. Level
Model	10.072738	1	10.072738	56.4093	0.00000
Error	4.464126	25	0.178565		
Total (Corr.)	14.536864	26			

Correlation Coefficient = 0.832412 — R-squared = 69.29 percent
Stnd. Error of Est. = 0.42257

Vysvetlenie použitých parametrov:

Použitý regresný výpočet pomocou metódy najmenších štvorcov určuje parametre párovej lineárnej regresie (STATGRAPHICS, procedúra REG). V prvom riadku tabuľky je uvedený použitý matematický model:

- párová regresia v tvare: Y = a + bx
- multiplikatívna regresia v tvare: Y=ab^
- exponenciálna regresia v tvare: Y = $e^{(a+bx)}$

Dependent variable Závisle premenná je hodnota vysvetľovanej premennej, v našom prípade príslušný obrat na organizovanom trhu.

Independent Nezávisle premenná (v našom prípade poradové číslo týždňa), ktorá má popísať chovanie vysvetľovanej závislej premennej.

Intercept Parameter *a* regresnej rovnice, v jednoduchej lineárnej regresii predstavuje hodnotu závisle premennej pri nulovej hodnote nezávisle premennej.

Slope Sklon, koeficient *b* regresnej závislosti, v jednoduchej lineárnej regresii predstavuje zmenu hodnoty závisle premennej pri jednotkovej zmene nezávisle premennej.

Estimate Vypočítané matematicko-štatistické odhady uvedených parametrov.

Standard Error Vypočítané odhady smerodajných odchýlok parametrov.

T Value Zodpovedajúce hodnoty *t*-testov.

Prob. Level Hladiny významnosti - ak sú menšie ako zvolená hladina významnosti, potom sa zamieta hypotéza o nulovej hodnote daného parametra, v opačnom prípade nemožno nulovú hypotézu zamietnuť. V našom prípade sme nazvali hladinu významnosti 0,05 preukaznou a 0,01 vysokopreukaznou.

Source Zdroj premenlivosti.

Model Model, ktorým sa rozumie aktuálny regresný model.

Error Reziduálna premenlivosť, nevysvetlená modelom.

Total (Corr.) Celková premenlivosť.

Sum of Squares Súčet štvorcov odchýlok od priemeru.

Df Počet stupňov voľnosti zodpovedajúci jednotlivým súčtom štvorcov.

Mean Square Priemerný štvorec - podiel súčtu štvorcov a počtu stupňov voľnosti.

F-Ratio Hodnota *F*-testu.

Prob. Level Hladina významnosti - interpretácia je podobná ako v prípade *t*-testu.

Correlation

Coefficient Pre priamku ide o korelačný koeficient, v ostatných prípadoch ho možno charakterizovať ako index korelácie.

R-squared V prípade priamky ide o kvadrát korelačného koeficientu, v ostatných prípadoch o index determinácie.

Stnd. Error Odhad smerodajnej odchýlky náhodnej zložky of Est. modelu.

Tab.6 Výsledky multiplikatívneho regresného výpočtu závislosti obratu na kapitálovom trhu od času

Regression Analysis - Multiplicative model: Y=aX^b

Dependent variable: KT4.KT-spolu — Independent variable: KT4.týždeň

Parameter	Estimate	Standard Error	T Value	Prob. Level
Intercept*	-5.46446	0.801455	-6.81818	0.00000
Slope	1.76869	0.245453	7.20582	0.00000

* NOTE: The Intercept is equalo to Log a.

Analysis of Variance

Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	Prob.Level
Model	7.990729	1	7.990729	51.92384	0.00000
Error	3.847332	25	0.153893		
Total (Corr.)	11.838061	26			

Correlation Coefficient = 0.821586 — R-squared = 67.50 percent
Stnd.Error of Est. = 0.392292

zväčšenie likvidity trhu vstupom investičných spoločností a fondov (na niekoľkonásobok aktuálnych hodnôt, odhadom na maximálne 30 mil. Sk týždenne). Svoju úlohu zohráva aj dôvera investorov v ujasnenosť hospodárskej politiky štátu, ako aj potenciálnych obchodníkov v možnosti obchodovania (banky, investičné spoločnosti a fondy) a počiatočné štádium budovania sústavy brokerských firiem.

Závery

V priebehu troch štvrťrokov 1993 sa na Slovensku vytvoril kapitálový trh s tromi organizovanými trhmi a Strediskom cenných papierov, ktoré prešli prvým obdobím rozbiehania obchodovania a sú technicky aj personálne primerane vybudované.

Malá likvidita jednotlivých trhov a roztrieštenosť obchodovania na nich v podmienkach malej ekonomiky Slovenska spôsobuje, že kapitálový trh zatiaľ neplní funkciu tvorby objektívnych cien a efektívnej alokácie finančných zdrojov. Regresná extrapolácia ukázala, že napriek dynamickému rastu zobchodavaných objemov sa táto situácia za nezmenených vonkajších podmienok do konca roka podstatne nezmení (na konci tretieho štvrťroku obrat 3 mil. Sk týždenne, na konci roka 1993 predpoklad obratu v intervale 3 až 7 mil. Sk týždenne). Len čiastočné zlepšenie situácie možno očakávať obchodovaním pri optimalizácii portfólií investičných fondov a spoločností, ako aj obchodovaním s ich akciami (obrat môže stúpnuť na niekoľkonásobok, odhadom maximálne na 30 mil. Sk týždenne).

Slovenský kapitálový trh ako jedna z nevyhnutných podmienok prechodu na trhové hospodárstvo v analyzovanom období už prejavil niekoľko znakov racionálneho správania sa. Ide o zmeny objemov nahromadených obchodných zámerov pri zmene periodicity obchodovania, presuny časti záujmu investorov na postupne nabiehajúce organizované trhy a ich produkty, dlhodobo nahromadené obchodné zámery na začiatku obchodovania s akciami z kupónovej privatizácie, ale aj reakciu na 10 % devalváciu. Niektoré ťažkosti pri tvorbe funkčného kapitálového trhu nemožno odstrániť v krátkodobom časovom horizonte (celosvetová recesia, transformácia ekonomiky, rozdelenie štátu). O to väčšiu pozornosť treba venovať možnostiam, ktoré môžu priniesť blízky efekt.

Medzi cesty na zvýšenie funkčnosti kapitálového trhu možno zaradiť:

- používanie organizovaných kapitálových trhov v procese privatizácie,
- primeranú liberalizáciu medzinárodného pohybu kapitálu (s výnimočným postavením Českej republiky),
- použitie administratívnych a legislatívnych opatrení na zmenšenie roztrieštenosti trhu (obchodovanie s akciami tých istých emitentov až na troch trhoch).

Vybudovaný moderný slovenský kapitálový trh s tromi organizovanými trhmi, dostatkom obchodovateľných cenných papierov a nízkym obratom je výzvou pre invenčných domácich a zahraničných investorov, ktorí dokážu analyzovať dostupné informácie a rozhodnúť sa pre správne investície. Kapitálový trh Slovenskej republiky je na to kapacitne pripravený.

AGENTÚRA AKO NADÁCIA

Zmena nášho hospodárstva z plánovitého na trhové si vyžaduje vznik nových podnikateľských subjektov ako jeden zo základných predpokladov vytvárania trhových podmienok. Slovenská republika má dostatok kvalifikovaných pracovníkov v strojárskom, potravinárskom, elektrotechnickom a farmaceutickom priemysle. Máme aj obrovské zdroje cestovného ruchu. Využitie všetkých ekonomických zdrojov evokuje potrebu budovať prostredie a mechanizmy, ktoré budú pomáhať novým podnikateľským subjektom prekonať zložité začiatočné obdobie ich existencie. Súvisí to predovšetkým s podporou zakladania malých a stredných podnikov, ktoré majú v hospodárstve špecifickú úlohu vyplývajúcu z ich flexibility a životaschopnosti. Prijatím uznesenia č. 33/1993 schválila slovenská vláda založenie Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania v Slovenskej republike (ďalej len Agentúra) ako jeden z rozhodujúcich nástrojov na podporu tohto procesu.

Agentúra je zriadená ako nadácia s pôsobnosťou na celom Slovensku. Bola založená štátom prostredníctvom Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky. Členmi Správnej rady Agentúry sú zástupcovia štátnej správy, podnikateľských zväzov, obchodných a finančných inštitúcií, asociácií, ako aj domácich a zahraničných sponzorov. Tento model reprezentuje rovnoprávne partnerstvo medzi štátnymi záujmami a záujmami podnikateľov pri podpore a rozvoji malých a stredných podnikov.

HLAVNÝ CIEĽ A FUNKCIE

Agentúra sa zaoberá iniciovaním, rozvojom a rastom malých a stredných podnikov v Slovenskej republike. Zabezpečuje koordináciu všetkých aktivít na podporu a rozvoj malých a stredných podnikov na Slovensku vrátane finančných, a to na úrovni medzinárodnej, národnej, regionálnej a lokálnej, pričom najmä:

a/ pripravuje štátnu politiku a stratégiu nevyhnutnú pre malé a stredné podniky a predkladá ju ústredným orgánom Slovenskej republiky,

b/ identifikuje a analyzuje bariéry rozvoja podnikania, formuluje návrhy na ich odstránenie vrátane návrhov zásad predkladaných ústredným orgánom Slovenskej republiky,

c/ podporuje a zúčastňuje sa v spolupráci s finančnými inštitúciami na tvorbe úverových a garančných schém s cieľom stimulovať zakladanie a rozvoj malých a stredných podnikov v Slovenskej republike,

d/ podporuje a rozvíja regionálne poradenské a informačné centrá, spolupracuje s podnikateľskými inovačnými centrami (BIC) a konzultačno-podnikateľskými centrami v Slovenskej republike pri podpore manažérskych, marketingových, finančných a technických schopností jednotlivcov na uplatnenie sa v oblasti malého a stredného podnikania,

e/ spolupracuje s už existujúcimi európskymi informačnými sieťami a databázami v podnikateľskej oblasti - na tento účel založila Európske informačné centrum,

f/ bude iniciovať a podporovať rozširovanie aktivít v oblasti malých a stredných podnikov prostredníctvom reklamnej kampane pre verejnosť, vydávaním informačnej literatúry, organizovaním konferencií, seminárov a výstav,

g/ Agentúra je poverená vykonávať funkcie Programovej a riadiacej jednotky projektu Malé a stredné podnikanie a uľahčiť koordináciu programu PHARE pri poskytovaní pomoci Slovenskej republike. Toto umožňuje Agentúre iniciovať a kontrolovať aktivity založené programom PHARE, ako aj aktivity, ktoré v rámci neho vznikajú, zahŕňajúc priamu i nepriamu pomoc malým a stredným podnikom v Slovenskej republike. Všetky uvedené predpoklady umožňujú využiť fondy Európskej komisie,

h/ Agentúra pôsobí v spolupráci s domácimi i zahraničnými sponzormi v prospech malých a stredných podnikov na Slovensku.

Tieto základné úlohy vytvárajú široký priestor na aktivity, ktoré bude Agentúra koordinovať, triediť a iniciovať.

ZDROJE AGENTÚRY

Financovanie Agentúry na uskutočňovanie vlastných operácií a funkcií pochádza z nasledujúcich zdrojov:

• Štátny rozpočet

Uznesením vlády Slovenskej republiky bolo Ministerstvo financií SR poverené zabezpečiť prostriedky na financovanie činnosti Agentúry vo výške 15 mil. Sk. Doteraz sa poskytli finančné prostriedky vo výške 8 mil. Sk. Ministerstvo sa zaviazalo pokračovať v podpore aktivít Agentúry aj v budúcnosti.

• Program Európskych spoločenstiev PHARE

Európske spoločenstvá poskytujú Agentúre podstatnú časť zdrojov prostredníctvom svojho programu Rozvoj malých a stredných podnikov na financovanie prevádzkových nákladov, ako aj na podporu nových iniciatív. Tento program Európskych spoločenstiev reprezentuje investície 6,6 mil. ECU v rámci iniciatív na podporu malého a stredného podnikania počas dvoch rokov končiacich rokom 1993.

Európske spoločenstvá odsúhlasili investície vo výške 7 mil. ECU v rámci iniciatív na podporu malého a stredného podnikania v Slovenskej republike počas roku 1994. Všetky tieto iniciatívy sa budú realizovať prostredníctvom Agentúry.

• Iné zdroje

Agentúra aktívne hľadá ďalšie zdroje financovania na rozvoj a rozšírenie programov v budúcnosti. Uvažuje o aktívnej podpore od bilaterálnych sponzorov v Európe, USA, Japonsku a ďalších krajinách.

INŠTITUCIONÁLNA SIEŤ

Existujú dva typy inštitúcii, ktoré vytvárajú poradensko - konzultačnú a podpornú sieť pre malé a stredné podnikanie:

- Podnikateľské inovačné centrum (BIC) a jeho satelity,
- Regionálne poradenské a informačné centrá (RPIC).

Všetky centrá sa v podstatnej miere financujú z fondov PHARE Európskych spoločenstiev prostredníctvom Agentúry. Kurzy pre pracovníkov týchto inštitúcií ako na Slovensku, tak i v zahraničí financuje fond PHARE.

Program a sieť centier pre poskytovanie poradenských služieb existujúcim i potenciálnym podnikateľom v Slovenskej republike sú dostatočne rozvinuté a Agentúra je za tento program zodpovedná.

• Podnikateľské inovačné centrum a satelity

Podnikateľské inovačné centrum (BIC) v Bratislave a jeho satelity sú zamerané na podporu inovácií vo všetkých oblastiach rozvoja firiem, vrátane:

- rozvoja výrobku,
- marketingu,
- finančného manažmentu,
- zvyšovania kvality,
- prezentácie a balenia,
- služieb spotrebiteľom.

Cieľom BIC je zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských firiem. BIC vytvára „inkubátorové jednotky" pre malé a stredné podniky v oblasti vyššej technológie, aby im pomohla na začiatku ich činnosti. Popri podnikateľských priestoroch poskytujú firmám aj poradenské a administrativne služby, aby ich odbremenili od neproduktívnych činností a firmy sa mohli sústrediť na rýchly rast podnikateľských aktivít.

BIC Bratislava bolo založené v januári 1992 a za prvý rok poskytlo pomoc 13 inkubátorovým jednotkám, ktoré zdvojnásobili svoj obrat a zvýšili počet pracovných príležitostí zo 14 na 55.

V roku 1993 začali pracovať ďalšie tri satelity BIC, a to v Prievidzi, Spišskej Novej Vsi a Košiciach.

Počet firiem v inkubátorových jednotkách by mal dosiahnuť osemnásť.

• Regionálne poradenské a informačné centrá

Už v roku 1992 boli založené tri Regionálne poradenské a informačné centrá, a to v Poprade, Nitre a Martine. V roku 1993 bolo založených ďalších šesť centier v Trebišove, Prešove, Zvolene, Považskej Bystrici, Trenčíne a Lučenci. V pláne na rok 1994 je vytvoriť ďalšie dve centrá na doplnenie národnej siete.

Úlohou týchto centier je poskytovať zodpovedajúce poradenské, konzultačné a informačné služby všetkým existujúcim a potenciálnym malým a stredným podnikom v ich regiónoch. V každom centre pracujú štyria poradcovia a navyše každé centrum má k dispozícii prostriedky z fondu PHARE na získavanie expertov v oblasti špeciálneho poradenstva (tzv. panel expertov). Centrá sú finančne a logisticky zabezpečované a podporované fondom PHARE prostredníctvom Agentúry.

Podpora zahŕňa:

- financie na pokrytie 70 % celkových nákladov centier,
- kurzy pre poradcov na Slovensku i v zahraničí,
- plnenie úlohy „strešnej organizácie" na zabezpečenie koordinácie a podporu vytvorenia nezávislých a efektívnych poradenských centier.

ĎALŠIE VZDELÁVANIE

Špecifickou črtou rozvojového programu Agentúry a programu PHARE pre Podnikateľské inovačné centrá a Regionálne poradenské a informačné centrá v Slovenskej republike je ďalšie vzdelávanie na vysokej úrovni pre vlastný personál, ktorý financuje fond PHARE. Vzdelávanie má 4 fázy a zahŕňa:

1. fáza - Vzdelávanie v oblasti interpersonálnych vzťahov a hodnotenia projektov,
2. fáza - Vzdelávanie v zahraničí zamerané na získanie praktických skúseností,
3. fáza - Pobyty zahraničných poradcov z mentorských organizácií v BIC a RPIC na Slovensku,
4. fáza - Priebežné kurzy pre špecialistov, napr. v oblasti marketingu alebo financií.

INFORMAČNÁ SIEŤ

Ako súčasť rozvoja vlastných služieb poskytovaných malým a stredným podnikom Agentúra buduje prepojenie s európskymi databázami, ako sú Euro-Info Centrum (EIC), Business Cooperation Network (BC-NET) a Business Cooperation Centre (BRE).

Euro-Info Centrum (EIC) bude poskytovať všetky základné informácie týkajúce sa Európskych spoločenstiev. EIC bude napojené prostredníctvom elektronických datových liniek na Brusel a na viac ako 200 Euro-Info centier v európskych krajinách. Akékoľvek otázky týkajúce sa legislatívy, programov a zmien na úrovni štátu alebo Európskych spoločenstiev môžu byť zodpovedané s minimálnym oneskorením. Euro-Info Centrá sú napojené na databázy Komisie Európskych spoločenstiev, čo zaručuje ich správnosť a aktuálnosť.

Euro-Info centrá ponúkajú prístup k rôznym programom a akciám iniciovaných Európskymi spoločenstvami pre malé a stredné podniky.

Business Cooperation Network (BC-NET) pozostáva z počítačových sietí asi 600 konzultantov v Európe i mimo nej. Sú schopní poskytnúť pomoc v rámci všetkých stupňov posúdenia projektu a partnerskej firmy, nadväzovania prvých kontaktov a pod.

Business Cooperation Centre (BRE) je založené na výmene informácií a dokumentov medzi podnikmi, profesionálnymi korešpondentmi a centrálnymi jednotkami BRE. Je možné rozvíjať spoluprácu v oblasti technickej, finančnej a komerčnej.

Agentúra bude vytvárať vlastnú databázu v spolupráci s RPIC a BIC. Navrhlo sa aj založenie subdodávateľskej burzy, ktorej hlavnou aktivitou bude široká, ale pritom prísne cielená výmena informácií súvisiacich so subdodávateľskými kapacitami na Slovensku a zber informácií o subdodávateľských možnostiach v zahraničí. Subdodávateľská burza bude poskytovať informácie a rady. Rokovanie a uzatváranie kontraktov by malo zostať v kompetencii participujúcich firiem.

FINANČNÉ NÁSTROJE NA PODPORU PODNIKANIA

• Pôžičky a záruky pre malých a stredných podnikateľov

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania v spolupráci s programom Európskych spoločenstiev PHARE vytvára pre začínajúcich malých a stredných podnikateľov výhodné podmienky pri poskytovaní pôžičiek a záruk za úvery v dvoch peňažných inštitúciách - Slovenskej záručnej banke a Slovenskej štátnej sporiteľni, pričom Slovenská záručná banka spravuje programy preberania záruk za úvery (Program PHARE záruk za úvery a Program PHARE záruk za malé úvery) a Slovenská štátna sporiteľňa spravuje Fond malých pôžičiek.

• Preberanie záruk za úvery

Ešte v auguste 1992 uzavrela Slovenská záručná banka s Programom PHARE zmluvu, na základe ktorej jej z prostriedkov programu PHARE spravovaných Agentúrou zverili do záručného fondu 2 milióny ECU. Banka doplnila túto sumu o ekvivalent v korunách. Tak vznikol záručný fond na krytie úverov do 10 miliónov korún. Podporou je poskytnutie záruky maximálne do výšky 75 % úveru poskytovaného úverujúcim peňažným ústavom.

• Použitie úveru, za ktorý bola prevzatá záruka

Úver môže byť použitý na:
- nákup strojov a zariadení,
- kúpu, výstavbu a rekonštrukciu domov a pozemkov,
- nákup základných zásob a surovín alebo materiálov na ďalšie spracovanie, maximálne do výšky 30 % z výšky požadovaného úveru.

• Preberanie záruk za malé úvery

V marci 1993 získala Slovenská záručná banka z prostriedkov fondu PHARE 1 milión ECU, ktoré sa môžu používať na záruky na malé úvery do výšky 500 tisíc Sk.

• Forma podpory

Podporou je poskytnutie záruky maximálne do výšky 80 % úveru poskytovaného úverujúcim peňažným ústavom.

• Podmienky poskytnutia záruky

1. O záruku môžu požiadať malé a stredné súkromné podniky - fyzické alebo právnické osoby aj so zahraničnou majetkovou účasťou, registrované na území Slovenskej republiky.
2. Podnik musí byť nový alebo nedávno založený.
3. Podnik môže zamestnávať maximálne 25 osôb.
4. Sídlo podniku, ako aj realizácia podnikateľského zámeru musí byť na území Slovenskej republiky, pričom sa budú vybavovať prednostne ti žiadatelia, ktorí podnikajú v regiónoch, kde sú zriadené Regionálne poradenské a informačné centrá alebo BIC.
5. Podnikateľský projekt musí byť zameraný na oblasť výroby, turistiky, remesiel, opráv a údržby alebo podobných činností.
6. Podnik môže v rámci tohto programu získať záruky na úvery v rámci jedného podnikateľského zámeru.
7. Záruka sa nemôže poskytnúť so spätnou platnosťou.
8. Záruka je neprenosná.
9. Splatnosť úveru musí byť 1-3 roky, pričom sa musí úver splatiť najneskôr do 9. 9. 1996.

• Použitie úveru

Úver sa môže použiť na nákup strojov a zariadení, kúpu, výstavbu a rekonštrukciu domov a pozemkov, nákup základných zásob a surovín alebo materiálov na ďalšie spracovanie.

Za prevzatie záruky zaplatí prijemca úveru Slovenskej záručnej banke jednorázový poplatok z objemu prevzatej záruky vo výške:
1 % pri krátkodobom úvere,
1,5 % pri strednodobom úvere.

Treba poznamenať, že poplatok za prevzatie záruky za úver i záruky za malý úver treba uhradiť na účet Slovenskej záručnej banke do 15 dní od dátumu podpísania mandátnej zmluvy.

• Fond malých pôžičiek

Program PHARE v spojení s Národnou agentúrou pre rozvoj malého a stredného podnikania zriaďuje Fond malých pôžičiek.

Dostupné budú prostredníctvom Slovenskej štátnej sporiteľne, š. p. ú. Pôžička sa poskytuje maximálne do výšky 800 000 Sk. Žiadateľ o tento druh pôžičky musí spĺňať rovnaké podmienky, ako sme uviedli v prípade poskytovania záruk a podnik žiadateľa musí byť založený po roku 1990.

Pôžička sa spláca najneskôr do 5 a pol roka a úroková miera je o 2,5 % vyššia ako diskontná úroková miera Národnej banky Slovenska.

• Fond štartovacieho kapitálu

Všetky nové podnikateľské subjekty potrebujú disponovať zodpovedajúcim objemom vlastného kapitálu alebo majetku, aby ich založenie vychádzalo z dobrého finančného zázemia. Väčšina slovenských podnikateľov začína s veľkým handicapom v porovnaní s ich kolegami v rozvinutých trhových ekonomikách. Dôvodom je, že rozsah osobných úspor je na Slovensku menší a dostupnosť základného kapitálu, tzv. seed capital, je takmer nulová.

V rozvinutých ekonomikách sa väčšina kapitálu poskytuje prostredníctvom štátom sponzorovaných schém alebo súkromných fondov zakladacieho a rizikového kapitálu, tzv. seed - venture capital. Mnohé z nich majú špecifické zdaňovanie alebo garancie poskytované prostredníctvom štátnej správy. Aby sa vyhovelo požiadavkám potenciálnych podnikateľov na Slovensku, Agentúra pripravuje vytvoriť pilotnú schému fondu štartovacieho kapitálu (Seed Capital Scheme) v priebehu roku 1994. Predpokladá sa, že schéma dostane podstatnú časť fondov z Európskej komisie v rokoch 1994 a 1995. Je možné, že spomínaný fond podporia aj ďalší sponzori.

- sb -

INFORMATIKA V NÁRODNEJ BANKE BELGICKA

Seminár „Centrálne bankovníctvo - výkonný systém spracovania údajov" poriadaný školiacim strediskom Národnej banky Belgicka v Bruseli (ďalej NBB) na prelome októbra a novembra 1993 bol príležitosťou zoznámiť sa s organizáciou a fungovaním informačného systému belgickej centrálnej banky.

Národná banka Belgicka, založená kráľom Viliamom I. v roku 1835 a v roku 1850 ustanovená zákonom ako verejná spoločnosť s ručením obmedzeným, plní hlavnú úlohu, ktorou je uskutočňovanie monetárnej politiky, najmä udržiavanie **menovej stability** v krajine s približne desiatimi miliónmi obyvateľov. Denný chod banky zabezpečuje exekutíva v podobe Rady riaditeľov, ktorú tvorí guvernér, viceguvernér a päť riaditeľov. Spolu s desiatimi regentami, z ktorých päť navrhuje ministerstvo financií, dvoch odbory a troch asociácia priemyslu, obchodu a poľnohospodárstva, vytvára tento výkonný orgán Radu regentov, ktorá rozhoduje o

National Bank of Belgium

strategických otázkach tejto finančnej inštitúcie. Monitorovanie a kontrolu transakcií NBB vykonáva deväťčlenná Rada cenzorov. Tvoria ju zástupcovia vrcholového manažmentu renomovaných finančných i nefinančných inštitúcií Belgicka. Najvyšším orgánom NBB je Generálna rada, vytvorená z Rady regentov a Rady cenzorov, ktorá rozhoduje okrem iného aj o emisiách bankoviek a rozdelení zisku.

Na druhom stupni stromovej štruktúry riadenia banky zastávajú dôležité miesto odborné úseky podliehajúce jednotlivým riaditeľom. Jedným z kľúčových je úsek **Plánovania, organizácie a spracovania údajov**, ktorého organizačná štruktúra je znázornená na obrázku. Je centrom určovania stratégie a plánovania nasadenia informačných technológií, technického a programového zabezpečenia i prevádzkovania informačného systému ústredia centrálnej banky v Bruseli i v dvadsiatich troch pobočkách, expozitúrach a úradoch po celej krajine. Treba zdôrazniť, že informačné technológie sú jednoducho samozrejmý pojem v celej banke, a to vo všetkých útvaroch, kde sú implicitnou súčasťou technológií spracovania údajov. Priblížme si funkčnú náplň hierarchicky nižších útvarov spomínaného úseku.

Odbor organizácie a riadiaceho dohľadu vyvíja množinu aktivít, ktoré sa priamo netýkajú elektronického spracovania údajov. Spracúva všeobecné štúdie organizácie práce s

využitím metód nákladovo-výnosovej analýzy, kvantifikácie miery účinnosti opatrení a vnútorného auditu v rámci banky. V spolupráci s technickým servisom zriaďuje pracoviská, pripravuje ergonomické štúdie a vyhotovuje funkčné náplne spolu s odborom riadenia ľudských zdrojov. Tento útvar tiež pracuje na implementácii interných štandardov banky i nadnárodných ISO a EN štandardov pre finančný sektor ako celok. Je poradným pracoviskom pri navrhovaných investíciách a pri sledovaní rozpočtov jednotlivých odborných útvarov. Zodpovedá aj za neelektronickú bezpečnosť i ochranu údajov a informácií v NBB.

Vývoj počítačových aplikácií je doménou **odboru projektov spracovania údajov.** Oddelenie *„Metodológie a riadenia údajovej základne"* spracúva koncepcie dátových modelov, sleduje a riadi uplatňovanie pracovných štandardov pri analýzach a programovaní, koordinuje a riadi dátovú analýzu v projekčných tímoch. Navrhuje databázové štruktúry v projektoch spracovania údajov, udržiava referenčný katalóg v databázovom systéme, testuje a inštaluje produkty či nástroje na zvyšovanie produktivity práce, napr. 4 G programovacie jazyky, prostriedky počítačovej podpory projektovania a pod. Všetky práce spojené s analýzou, výkonným programovaním, testovaním a inštaláciou vyvinutých aplikácií sú náplňou oddelenia *„Aplikačného vývoja"*. Jeho vývojové tímy zložené z analytikov, programátorov, technických špecialistov a odborného garanta od koncového užívateľa zabezpečujú vyššie spomínané úlohy pre jednotlivé úseky NBB. Tretie oddelenie tohto odboru predstavuje *„Infocentrum"*, ktoré pokrýva bežné prevádzkové potreby koncových užívateľov. Ide o podporu užívateľov na jednotlivých odborných pracoviskách v hardwarových a softwarových otázkach. Táto skupina vykonáva aj tzv. hotline službu pri práci s aplikačným programovým vybavením.

Odbor spracovania údajov (výpočtové centrum) pozostáva z dvoch oddelení, ktoré zabezpečujú nepretržitý chod spracovania údajových položiek a informácií. Oddelenie *„Plánovania"* je sprostredkovateľom medzi koncovými užívateľmi a oddelením *„Prevádzky"* pri dávkovom režime práce. Plánuje rozvrh dávkového spracovania agend, zabezpečuje príjem údajov na rôznych nosičoch z celej bankovej sústavy Belgicka a distribúciu výstupných informácií. Stará sa tiež o technickú podporu v prípade abnormálnych

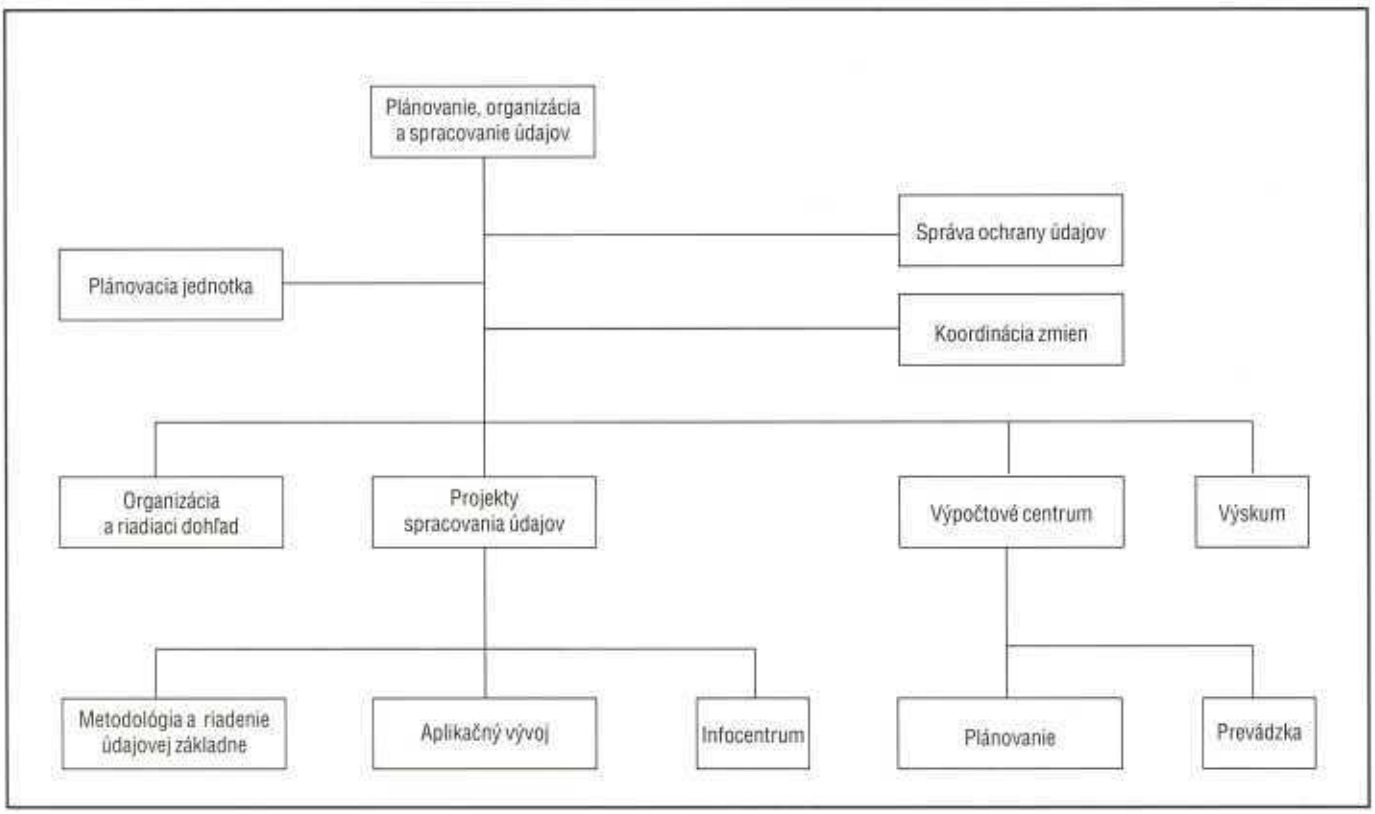

SCHÉMA ORGANIZAČNEJ ŠTRUKTÚRY ÚSEKU PLÁNOVANIA, ORGANIZÁCIE A SPRACOVANIA ÚDAJOV

ukončení práce na strediskových počítačoch. Oddelenie *„Prevádzky"* vykonáva vlastné spracovanie ostrých údajov v dávkovom i on-line režimoch, pripravuje dávky na spracovanie, verifikuje správnosť spracovania a zabezpečuje diaľkové spracovanie údajov. Jeho technická skupina inštaluje všetku techniku v rámci NBB. Oddelenie zodpovedá za prípadné náhradné spracovanie i trojnásobné zálohovanie dátového fondu. Treba poznamenať, že prevádzka (produkcia) je striktne oddelená od vývoja. Technicky je to riešené zdvojením strediskových počítačov i niektorých počítačov triedy „mini". Ťažiskom denného spracovania je medzibankový clearing.

Zodpovednosť za koncepčné riadenie infraštruktúry spracovania údajov nesie **odbor výskumu spracovania údajov**. Rozumie sa tým tvorba koncepčných štúdií vývoja i aplikácie hardwarových platforiem (mainframe, mini, PC), softwarových systémových produktov (operačný systém, databázy, siete) i aktivít v podobe podporných služieb pri ich inštaláciách, údržbe a operačnom nasadení v prevádzke i vývoji. Ďalšiu náplň tohto odboru tvorí riadenie a plánovanie technických kapacít, kontrola a sledovanie výkonnosti výpočtových zariadení spolu s vnútrobankovým zúčtovaním prác. Prináleží mu tiež riadenie koncepcie nasadenia i vlastnej inštalácie telekomunikačných spojení medzi ústredím, filiálkami a inými inštitúciami bankového i nebankového sektora. V hierarchii riadenia v rámci úseku osobitné miesto zaujímajú útvary charakteru služieb, ktoré sú na úrovni odborov. Pôsobia akoby z nadhľadu, plniac funkciu systémového integrátora požiadaviek, potrieb i služieb pre perspektívne i operatívne zabezpečenie fungovania informačného systému NBB.

Plánovacia služba je dôležitým pracoviskom pre koordináciu strategických štúdií v banke i plánov činnosti na kratší i dlhší časový horizont. Sleduje tiež rozvoj platobných systémov typu kreditných kariet, transferov, clearingu a ďalších. Vypracováva globálny päťročný plán podľa úsekov, ktorý je detailnejšie kvantifikovaný na trojročné obdobie. Súčasťou plánu je strategická orientácia na hardwar, softwar i užívateľské potreby. Pripravuje tiež ročný rozpočet na konzultácie, školenia a iné režijné položky. Rade riaditeľov predkladá návrhy na zlučovanie projektov alebo ich suspendáciu podľa výsledkov nákladovo-výnosových analýz.

Služba pre koordináciu zmien riadi akékoľvek zmeny v počítačovom systéme z hľadiska kritérií optimálnej efektívnosti a bezpečnosti. Koordinuje všetky činnosti potrebné na vykonanie zmien (postupnosť krokov, časovanie, autorizácia, verifikácia) tak, aby dopad na výkonnosť celého systému bol minimálny. Za dodržiavanie bezpečnosti pri elektronickom spracovaní údajov zodpovedá **správa ochrany údajov**. Riadi autentizáciu a logický prístup do systémov, identifikuje a kvantifikuje mieru všetkých druhov rizika. Určuje pravidlá, ktoré majú byť aplikované pre bezpečnú prevádzku systémov a tiež koordinuje implementáciu bezpečnostného softwaru, vyhodnocujúceho ich dodržiavanie.

Treba sa stručne zmieniť o prevádzkovom a vývojovom prostredí informačného systému NBB. Vzhľadom na to, že v uplynulom štvrťstoročí banka prešla všetkými fázami informačného rozmachu, je aj jej informačné prostredie historicky determinované. Technickú základňu predstavujú dva vysokokapacitné strediskové počítače IBM 3090 konverziou prenosových protokolov pripojené na lokálnu sieť ETHERNET s dvoma výkonnými počítačmi VAX 8530, množinou tridsiatich MICROVAX-ov a asi tisíckou personálnych počítačov v sólo i LAN konfiguráciách. Filiálky sú prepojené rozsiahlou VAN sieťou a telekomunikačnými službami belgickej spoločnosti Belgacom so zálohou cez verejnú telefónnu sieť. Dátové a informačné fondy sú riadené starším databázovým systémom IDMS a novším relačným DB/2. Aplikačná programová nadstavba bola a je vytváraná vlastnými vývojovými kapacitami v prostredí štandardných programových balíkov FOCUS, FAME a SAS pri strediskových počítačoch a EXCEL, MS WORD, MS ACCESS a SAS-PC pri personálnych počítačoch. Niektoré aplikácie sú vyvinuté aj v databázovom prostredí DBASE IV.

Elektronická výmena údajov a informácií s bankovým i mimobankovým okolím sa uskutočňuje prostredníctvom SWIFT a tzv. GOLD aplikácie, ďalej EDI systémom v norme UN/EDIFACT a CEBA-MAIL systémom výmeny správ centrálnych bánk Európskej únie a Medzinárodného menového fondu. Interné sieťové spojenia v rámci Belgicka tvorí zákaznícka kreditná informačná sieť, banková clearingová sieť, clearing pokladničných poukážok , spojenie na belgický štatistický úrad (Belgostat) a prepojenie všetkých filiálok NBB.

Národná banka Belgicka je bankou s dlhoročnou tradíciou využívania výpočtovej techniky a aplikáciou informačných technológií. Zásadný kvalitatívny zlom v jej informačnom prostredí priniesli 80-te roky s nástupom databázového systému IDMS a personálnych počítačov, čo vyvolalo zmeny v infraštruktúre hardwarových a softwarových platforiem i aktivít vo vývoji a prevádzke. Formovala sa tak jedinečná podoba informačného systému tejto centrálnej finančnej inštitúcie, ktorý sa s ďalším progresom v informačných technológiách neustále zdokonaľuje. Môže poslúžiť ako jeden z európskych vzorov pri formovaní informačného prostredia v bankovej sústave Slovenska.

Ing. Ladislav Kátrik
odbor informatiky a automatizácie
Národnej banky Slovenska

VZDELÁVANIE V SÚVISLOSTIACH RIADENIA

PhDr. Peter Hoško
Slovenská poľnohospodárska banka, a.s.

Jednou z podmienok v prvom spomenutom systéme je poznanie cieľov a úloh, ktoré má pracovník svojou prácou dosahovať. V systéme riadenia banky sú ciele a úlohy konkrétnej práce výsledkom viacnásobnej konkretizácie cieľov a úloh celej banky. Pre vzdelávanie je potom dôležité poznať ciele a úlohy od vrcholovej až po najnižšiu úroveň riadenia a vykonávania práce. Tým vzdelávanie môže uspokojiť nielen potreby profesionálneho rozvoja pracovníka, ale predovšetkým potreby rozvoja celej banky.

Poznanie cieľov a úloh banky a konkrétneho pracovníka (prevažne sa to však týka skupiny pracovníkov) umožňuje projektovať vzdelávanie tak, aby pracovníci včas získali vedomosti, schopnosti a postoje nevyhnutné pre dosiahnutie stanovených cieľov a úloh. Význam tejto podmienky je jasný. V praxi ale súvisí s informovanosťou alebo priamou účasťou odborníkov na vzdelávaní pri strategickom alebo vecnom plánovaní, ale tiež operatívnom rozhodovaní manažérov. Bezprostrednosť vzťahov medzi plánovaním (dlhodobým, krátkodobým) rozhodovaním a vzdelávaním zaručuje efektívne využívanie ľudského potenciálu pre potreby banky.

Tieto vzťahy však majú aj inú rovinu. Stanovenie cieľov a úloh banky musí zohľadňovať existujúcu a predpokladanú úroveň výkonnostného potenciálu pracovníkov. Keď chcú manažéri predísť ťažkostiam s plnením jej cieľov a úloh, musia túto zásadu uplatniť v praxi. Vzdelávanie, ak sa chápe a rozvíja ako systém, má možnosť sústreďovať informácie o kvalitách pracovníkov a zároveň modelovať a uskutočňovať ich prípravu podľa dlhodobých zámerov. V systéme riadenia banky je potom výhodné akceptovať vzdelávanie ako jeho významný kvalitatívny prvok.

Vzdelávanie je súčasťou personálneho riadenia. Má funkčný priamy vzťah k ostatným personálnym činnostiam.

> Vzdelávanie pracovníkov je organizovaný proces, v ktorom sa na jednej strane poskytujú a na druhej získavajú potrebné vedomosti, schopnosti a postoje nutné pre kvalitné a úspešné vykonávanie práce teraz a v budúcnosti. Aby mohol byť tento proces cieľavedomý, musí byť splnených niekoľko podmienok už na úrovni celkového systému riadenia banky a systému jej personálneho riadenia

Je to vzájomne podmienený vzťah, od ktorého závisí efektívne fungovanie personálnej práce ako cieľovo riadeného komplexného systému.

Východiskom v systéme personálneho riadenia je poznanie práce alebo pracovných miest. Každá práca a pracovné miesto kladú na pracovníkov špecifické kvalifikačné požiadavky. Tie by už mali byť akceptované pri vyhľadávaní a výbere nových zamestnancov banky. Neskorší nesúlad medzi týmito požiadavkami a reálnym kvalifikačným stavom pracovníkov vyjadrujú vzdelávacie potreby. Ich uspokojovanie je úlohou vzdelávania. Vzdelávanie nie je pritom jednorázovým, ale nepretržitým procesom. Pravidelným hodnotením pracovníkov dostáva neustále impulzy ako a v ktorých smeroch ich pripravovať alebo zdokonaľovať tak, aby boli schopní plniť ciele a úlohy pracoviska, banky. Úzka spätosť s hodnotením zabraňuje samoúčelnosti vzdelávania, a to aj tým, že posúdené zvýšenie výkonnosti alebo kvality práce, ktorá je výsledkom vzdelávania, je odmenené.

Nepretržité vzdelávanie pracovníka v banke má aj ďalšiu rovinu. Reprezentuje ju postupné prehlbovanie vedomostí a schopností, ktoré získal pracovník predchádzajúcim vzdelávaním a ich ďalšie „plánované" navrstvovanie. Dlhodobé a cielené sledovanie úrovne vedomostí a schopností pracovníka alebo skupiny pracovníkov umožňuje využívať princíp stavebnice vo vzdelávaní. V ňom sa prejavuje úzky vzťah vzdelávania k plánovaniu funkčného postupu.

Tieto súvislosti vzdelávania s ostatnými personálnymi činnosťami sú rozhodujúce v personálnom riadení. Vzdelávanie v tomto systéme má tiež veľmi významné postavenie.

Plnenie úloh vzdelávania aj v uvedených širších súvislostiach riadenia sa zabezpečuje prostredníctvom týchto vzdelávacích projektov:

- projektu vzdelávania v adaptačnej fáze,
- projektu odborného vzdelávania,
- projektu psychologickej prípravy,
- projektu vzdelávania manažérov,
- projektu jazykovej prípravy pracovníkov.

Tieto projekty okrem odlišností, ktoré sú dané ich zameraním, spoločne akceptujú vyššie uvedené všeobecné zásady vzdelávania. Tvoria tak ucelený a vzájomne previazaný realizačný základ systému.

Vzdelávací systém organizačne dotvára vonkajší vzdelávací okruh. Reprezentujú ho vzdelávacie akcie ponúkané externými domácimi alebo zahraničnými vzdelávacími inštitúciami. Výber z týchto ponúk zodpovedá predovšetkým aktuálnym potrebám vzdelávania pracovníkov banky.

Takmer ročná skúsenosť zo vzdelávacej práce v SPB, a.s., ktorej hlavné zásady a charakteristiky sme uviedli, potvrdzuje životaschopnosť a perspektívnosť systémového prístupu vo vzdelávaní bankových pracovníkov.

VÝZNAM ETIKY V BANKOVNÍCTVE

Ing. Andrej Danko
Asociácia bánk a poisťovní

OBCHODNÉ BANKY A PODNIKATELIA

Práca bánk a práca v bankách je neodlučiteľná od atribútov a kvalitatívnych požiadaviek, ktoré sú vlastné iba tomuto sektoru.

Deformácie ideológie minulých desaťročí výrazne postihli aj bankovníctvo, hoci viac v systémových otázkach využívania objektívnych ekonomických kategórií, ako v myslení a dodržiavaní premeny etických princípov ich pracovníkov. Nové spoločenské a ekonomické premeny si však vyžadujú aj nové, kvalitatívne vyššie prístupy a postoje bánk, poisťovní a ich pracovníkov k reálnym procesom premien.

Preto Asociácia bánk a poisťovní (ABP) prijala na podnet svojich členov Kódex bankovej etiky ako súhrn základných pravidiel správania sa bánk, poisťovní a ich pracovníkov, využijúc pritom vlastné skúsenosti i poznatky zo zahraničia. Asociácia vychádzala z toho, že pri vytváraní systému moderného trhového hospodárstva i jeho inštitúcií vzniká aktuálny a špecifický problém - dodržiavať určité pravidlá správania sa, ktoré presne nedefinuje zákon.

V našich podmienkach rozvoja demokratického procesu nie je ustanovený ani praxou, tradíciami alebo zvyklosťami. Osobitne to platí pre inštitucionálnu sféru bankovníctva a inštitúcie peňažného a kapitálového trhu. Pre riešenie súčasných problémov ekonomiky je zvlášť dôležité dobré fungovanie bankovej infraštruktúry v súlade s požiadavkami spoločnosti, ekonomickej prestavby a reštrukturalizácie hospodárstva.

Motto: Morálne a etické princípy sú nepísanými normami kultúry ľudského správania

Rovnako si to vyžaduje i elementárne poznanie, že centrálnou bankou tvorená a cielená menová politika sa v hospodárskej praxi, v podnikateľskej sfére i medzi obyvateľmi realizuje sústavou domácich i zahraničných bánk a peňažných ústavov.

Aby sa v súlade s definovanou funkciou bánk zabezpečilo, že rozhodujúca časť úspor a zdrojov, ktoré vytvárajú subjekty hospodárstva, sa vráti do ekonomiky cez inštitucionálny rámec bankovníctva, peňažníctva a peňažného a kapitálového trhu, resp. , že tento kapitál bude mať snahu takto urobiť, je nevyhnutné legislatívnymi normami a etickými princípmi vytvoriť podmienky na ochranu činnosti bánk a peňažných ústavov. V neposlednom rade tiež na ochranu klientov, vkladateľov, investorov, podnikateľov.

Táto požiadavka vystupuje do popredia zvlášť v ekonomikách v období ich transformácie a pri uplatňovaní neustálych finančných inštitucionálnych aktivít. Práve v dôsledku stálych zmien nie sú ustálené a vykrištalizované právne normy, prax, tradície a zvyklosti.

Rád by som zdôraznil, že dôvera verejnosti voči bankám je ich hlavným aktívom. Túto dôveru si musia banky vybudovať svojou odbornou prácou, úrovňou i spoľahlivosťou poskytovaných bankových služieb, korektnosťou, diskrétnosťou i vysokou kultúrou správania sa a vzťahmi vo vnútri i navonok, založenými na úcte ku klientele. Je ich povinnosťou chrániť si túto dôveru, a to práve dodržiavaním etických princípov. V bankovníctve i v poisťovníctve sa žiada dodržiavať určitú definovanú etiku správania sa a podnikania, lebo banky majú osobitné a nezastupiteľné postavenie v hospodárstve, tvoria podnikateľskú elitu.

ETIKA BANKOVEJ PRÁCE

Ako som už spomenul, Asociácia bánk a poisťovní vychádzajúc z pod-

netu svojich členov, z domácich i zahraničných skúseností, z kritických hlasov, ktoré v ostatnom období zazneli na adresu nášho obchodného bankovníctva, pokúsila sa definovať základné etické princípy, normy správania sa bánk a ich zamestnancov. Zároveň i definovať pravidlá vzájomných vzťahov. Ide o využitie súhrnu súčasných poznatkov a potrieb správania sa v obchodno-bankovom sektore ako celku. Ide teda o kodifikovanie pravidiel bankovej etiky, ktoré definujú základné normy správania sa bánk, peňažných ústavov a ich pracovníkov vo vnútri systému a najmä voči vonkajšiemu svetu.

Kódex bankovej etiky, ako ho spracovala asociácia a schválilo zhromaždenie jej členov v decembri minulého roku, je súhrn pravidiel, noriem, princípov, ktoré upravujú správanie sa a postupy v oblasti vzťahov bánk nad tie, ktoré kodifikuje štát v právnych normách. Náš „kódex" definuje požiadavky správania sa ako nevyhnutné minimum. Zároveň reprezentuje základný štandard, ktorý jednotlivé banky, peňažné ústavy môžu upresniť a aplikovať na svoje konkrétne podmienky, rozpracovať, sprísniť. Kódex je otvorený dokument. Budeme ho v asociácii v spolupráci s bankami, ktoré sú jej členmi, dotvárať, zdokonaľovať, prehlbovať jeho zmysel, upresňovať a dopĺňať podľa poznatkov a potrieb reálneho života. Budeme vnášať do jeho ustanovení filozofiu humanizácie a kultúry bankovej práce, vzťahov i správania sa. Myslím si, že dnes to zvlášť potrebujeme.

Dôležitosť dodržiavať prísne etické normy v obchodných bankách určuje samotný charakter ich práce. Zachovanie dobrého mena banky, jej dôveryhodnosti, ako aj inštitúcií špecifického druhu, od ktorých sa očakáva kultivovaný vzťah ku klientom, dôsledné dodržiavanie zákonov, predpisov, pravidiel a opatrení, ktoré súvisia s obozretným podnikaním bánk i realizáciou cieľov menovej politiky v korunovej i devízovej oblasti, má nesmierny význam. Od bánk sa očakáva veľmi dôsledná ochrana klientov, efektívne zhodnocovanie bankám zverených (i vlastných) prostriedkov a jednoznačné rešpektovanie diskrétnosti a bankového i obchodného tajomstva. Tak sa v bankách vytvára a upresňuje nový hodnotový systém, ktorý vnášajú aj do svojho okolia a do vzťahov, v ktorých pracujú.

PLNIŤ KÓDEX JE MORÁLNY ZÁVÄZOK

Kódex kodifikuje v jednotlivých článkoch základné etické princípy správania sa obchodných bánk voči klientom, navzájom voči sebe, bankových pracovníkov voči zamestnávajúcej banke, voči sebe navzájom i stavovsky voči kolegom zamestnaným v iných bankách. Predovšetkým ku klientom banky, vo vzťahu k ochrane dobrého mena svojej banky a stavovsky k bankám vôbec.

Pri uplatňovaní a dodržiavaní etických princípov stanovených v kódexe a presadzovaní ich účinnosti je dôležitých niekoľko faktorov. Je to najmä významná otázka vzájomnej spolupráce a dôvery obchodných bánk i pri platnosti zásady prirodzenej konkurencie. K tomu sa radí korektné správanie sa jednotlivých bánk. Dôležitá je spolupráca pri riešení zásadných otázok spoločného záujmu, ako napr. rozvoja aktív, bezpečnosti podnikania, poskytovania bankových služieb, ochrany a bezpečnosti bánk a ich klientov a vytvorenie dobrého medzibankového informačného systému a pod., a to pri zachovaní suverenity každej banky, každého člena asociácie.

Dôsledne uplatňovať kódex - to znamená, že banky sa zdržia všetkého, čo by mohlo viesť k narušovaniu požiadaviek a myšlienok prijatého etického kódexu v časti či už všeobecných zásad, správania sa bánk, vzťahových otázok ku klientele a navzájom medzi bankami alebo v otázkach morálky chovania sa a postojov pracovníkov bánk. Aj obchodná súťaž bánk, publicita aktivít a reklama by sa mali realizovať tak, aby nenarušovali a nepoškodzovali dôveryhodnosť a meno obchodných bánk.

Asociácia bánk a poisťovní bude sledovať dodržiavanie tohto etického kódexu. Vzniknuté problémy či rozpory medzi členmi sa budú riešiť na pôde asociácie v zmysle schválených stanov. Rovnako bude asociácia v dohodnutých intervaloch posudzovať požiadavku aktualizácie či spresnenia tohto kódexu. Chcel by som pripomenúť, že členovia asociácie potvrdili kódex bankovej etiky, ako aj záväzok plniť jeho ustanovenia, dodržiavať etické princípy vo vlastnej bankovej práci.

NIE DARY, ALE POMOC

Slovensko navštívil predseda Správnej rady Česko - amerického podnikateľského fondu a Slovensko - amerického podnikateľského fondu pán J. R. Petty. Na tlačovej besede sa podelil s novinármi o svoje dojmy a poznatky z pracovných stretnutí. Konštatoval, že transformácia našej ekonomiky na trhovú predstavuje predovšetkým pre malých a stredných investorov špecifické problémy. Najmä manažéri sa musia učiť pracovať s rizikom a vedieť správne odhadnúť jeho výšku. Zdôraznil, že v podnikoch, na projektoch ktorých Fond participuje, sú dobrí odborníci, podnikateľský duch sa v nich už zakotvil. Ocenil aj iniciatívu jednotlivcov v riešení problémov. „Z investícií na Slovensku mám dobrý pocit", povedal J. R. Petty a dodal: „Netvrdím však, že všetko ide bez problémov. Väčšina manažérov nemá napríklad dostatok skúseností s obchodovaním v konkurenčnom prostredí". Tiež proces privatizácie v SR by sa podľa jeho názoru mal urýchliť.

S uznaním sa vyjadril o činnosti Národnej banky Slovenska, ktorá podľa jeho slov za prvý rok svojej existencie vykonala kus práce v prospech udržania stability slovenskej meny.

V diskusii odpovedal na otázky novinárov aj L. Q. Klevana, prezident Slovensko - amerického podnikateľského fondu /SAEF alebo Fond/. Jeho cieľom je podporovať rozvoj malých a stredných podnikateľov, ktorí majú predpoklady na úspech vo voľnom trhovom prostredí. Fond riadi Správna rada so sídlom vo Washingtone, D. C., ktorá koncom roka 1993 schválila 28 projektov na Slovensku. Predstavujú investície v celkovej výške takmer 14 miliónov dolárov. Fond vyčlenil na Americký úverový program ďalšie 3 milióny dolárov. Tieto prostriedky predstavujú asi 16 percent všetkých amerických investícií na Slovensku a možno teda povedať, že jeden zo šiestich amerických dolárov investovaných na Slovensku prichádza práve cez Fond. Činnosť Fondu sa zhoduje s činnosťou ostatných amerických podnikateľských fondov, ktoré v súlade so Zákonom o podpore demokracie vo východnej Európe z roku 1993 pracujú v Českej republike, Bulharsku, Maďarsku a Poľsku.

Ako zdôraznil pán Klevana, Fond investuje do slovenských podnikov formou úverov a majetkovej spoluúčasti. SAEF môže požadovať záruku na úvery uplatňovaním záložného práva na budovy, stroje a iné aktíva, ale predovšetkým musí byť ku každej žiadosti o úver priložený zodpovedajúci podnikateľský plán. V prípade majetkovej účasti Fond získava vlastnícky podiel v podniku, ktorý zodpovedá veľkosti investovaného vkladu, ale neobmedzuje svoju účasť na väčšinový podiel. Fond si ponecháva právo na odpredaj svojho podielu len čo to bude možné, pričom poskytne podniku alebo jeho zakladateľom predkupné právo. Fond dáva podnikateľovi a jeho spoluinvestorom možnosť samostatne riadiť podnik. Príjmy, ktoré SAEF získa, využíva na svoju ďalšiu činnosť.

-sb-

PROJEKTY SCHVÁLENÉ BRATISLAVSKOU KANCELÁRIOU SAEF

#	Firma, miesto	Druh projektu
1	HELAS, Bratislava	ortopedické pomôcky
2	AG MANAGEMENT, Skalica	chov dobytka
3	BSK, Banská Bystrica	strešné krytiny
4	BRYNDZIAREŇ, Ružomberok	výroba bryndze
5	ISTROCERA, Svätý Peter	včelí vosk
6	ROTOR, Košice	MVE
7	PENTA, Kysucké Nové Mesto	výroba motocyklov
8	PYROKONTROL, Pobedim,	hasiace prístroje
9	LEADER GASKET OF SLOVAKIA, Bytča	vysokotlakové tesnenia
10	PODOLÁK, Považská Bystrica	pekáreň
11	PEŠKO, Svätý Mikuláš	pekáreň
12	MATUŠKA, Štúrovo	výroba europaliet
13	DEDINSKÝ, Bratislava	výroba medu
14	DEKOPLAST, Svidník	výroba termoplastov
15	MVE, Brezno Bujakovo	MVE
16	SUFREMA - GURINA, Bratislava	kompostáreň
17	OLIGO, Bratislava	výroba de-xylozy
18	MILKA, Dolný Kubín	MVE
19	AMETA, Poprad	plastické hadice
20	STASKOV, Čadca	spracovanie mäsa
21	VEGA, Malzenice	skleníky
22	GAMMA, Banská Bystrica	výroba káblov
23	FEREX, Nitra	odpadové nádoby
24	TLC - Europe, Nová Dubnica	výroba plavákov
25	FINSAT, Bratislava	sat. inf. servis
26	SCHRAMKO, Senec	hydraulické vybavenie
27	IVV, Komárno	výroba a predaj vína
28	KVETA, Nová Baňa	spracovanie plastických hmôt
29	KVETA, Martin	spracovanie plastických hmôt
30	HELAS/WHEELSPORT, Bratislava	invalidné vozíky
31	Americký úverový program	Joint - Lending

Predstavitelia SAEF: sprava L. Q. J. Klevana, J. R. Petty, P. Gibian

Foto: archív Fondu

VÝZNAMNÉ UDALOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA V ROKU 1993

Prvé zasadnutie Bankovej rady Národnej banky Slovenska bolo 6. januára 1993

Prvá tlačová beseda Národnej banky Slovenska sa konala 20. januára 1993 za prítomnosti vyše 100 novinárov, ktorí si prezreli návrhy nových slovenských bankoviek

Viceguvernér Národnej banky Slovenska Marián Tkáč oznámil na tlačovej besede 13. augusta 1993, že v tento deň sa doviezli do Bratislavy prvé slovenské bankovky v nominálnej hodnote 50 Sk

Kolkovanie federálnych bankoviek sa v Slovenskej republike začalo 13. januára 1993

Foto: I. Paška a archív NBS